

WAARDZEGGER

ZOMER 2025

met o.a. in dit nummer:

- Een plant heeft ook familie!
- Bijzonder dichtbij (5)!
- Cursus Natuurlijk tuinieren
- Interview: **Dick van Houwelingen**
- De kier helpt geen zier!
- Struinen op De Staart
- Hommels tellen in 2024
- Jaar van de woelmuisc
- Hoogezandsche Sluis
- En nog veel meer...

HWL

Hoeksche Waard Landschap

Colofon

Waardzegger is een uitgave van Hoeksche Waards Landschap (HWL), vereniging voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard, opgericht in 1973.

Versijnt ieder kwartaal

ISSN 1389-7454

Jaargang 19 nr. 2, oplage: 1500

HWL-lidmaatschap minimaal € 35,00 per jaar

IBAN NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor niet-commercieel gebruik worden aangewend, met bronvermelding.

Ledenadministratie HWL

Postbus 1080

3260 AB Oud-Beijerland

ledenadministratie@hwil.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland

Telefoon: 0186 621 888

Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff

kantoor@hwil.nl

Openingstijden:

Dinsdag t/m vrijdag 10.00 – 17.00 uur

Zaterdag en zondag 12.00 – 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp

Het NLC is niet regulier geopend, behoudens aangekondigde evenementen, lezingen, etc.

Dagelijks bestuur

Theo Schuurmans (voorzitter@hwil.nl)

Vacant (secretariaat@hwil.nl)

Peter Vos (penningmeester@hwil.nl)

www.hwil.nl

Redactie media-team HWL

waardzegger@hwil.nl

Samenstelling & vormgeving Piet Schram

Tekstcorrectie Marcus Dekker

Verzending/verspreiding Ruud Horijon

Aanleveren kopij: per email, uitsluitend in MS-Word, met zowel tekst als foto's in aparte bijlage, max. 600 woorden en max. 2 foto's per artikel.

De auteur blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de inhoud!

Druk

Quadraat Grafimedia B.V.

Vorbereiding verzending

HWWerk!

 <https://www.facebook.com/hwlandschap>

 <https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

FSC logo

Redactioneel

Deze uitgave wordt overschaduwd door het verlies van een zeer gewaardeerd HWL-lid, Aad Bruijnzeel, die veel te vroeg van ons is heengegaan. Hij was een vraagbaak voor velen en mij als beginnend redacteur begeleidde. Ik herinner me nog levendig ons eerste gesprek bij hem thuis, samen met mijn voorganger Joop Dijkshoorn, 'de ballotage commissie', voorjaar 2019. En daarna had ik 'm. Hoewel ik 'in het diepe sprong', heb ik constant het gevoel gehad dat Aad, als redactielid met jaren ervaring, 'de reddingslijn' vasthield. Dat gaf een veilig gevoel en vertrouwen in wat ik deed met de Waardzegger. En hoewel ik meestal alleen werk, kon ik altijd op hem terugvallen. Zijn advies en ook commentaar was altijd welkom. Dat heeft de Waardzegger, ons 'kindje', gemaakt tot wat het nu is: een volwassen magazine.

Wat achterblijft, zijn de herinneringen aan hem, een gedreven HWL-lid, altijd bezig in het belang van de vereniging, maar ook genietend van het leven. Het leven kent geen weg terug...

Aad, rust in vrede man! Deze editie is aan jou opgedragen.

Terug naar de orde van de dag. Deze Waardzegger is weer gevuld met een diversiteit aan onderwerpen.

Wisten jullie dat een plant ook familie heeft? Alles hierover is te lezen in het artikel van de Plantenwerkgroep. Als laatste in de 5-delige serie van Beheer, ditmaal drie natuurgebieden in het midden van de Hoeksche Waard. Vervolgens verslag van maar liefst twee gegeven cursussen: eerst Natuurlijk tuinieren en verderop de basis cursus Natuurfotografie, met op de middenpagina een overzicht van het resultaat van de beginnende fotografen. Ditmaal is het interview met een natuurbeschermer pur sang: Dick van Houwelingen. Het openstaan op een kier van de Haringvlietssluisen 'helpt geen zier'; Martijn Verweijen licht het toe. Ook nieuwsgierig naar het verhaal achter de vondst van een placenta op De Staart? Dan het verhaal van de werkgroep Jeugd lezen! Dat de Hoeksche Waard bijzonder is, weten we, maar Jan Plaisier weet dat als geen ander, getuige zijn oog voor de bijzondere plekjes om zijn schildersezels neer te zetten. Verder alweer de 5de in de reeks van Herenboerderijen van de Hoeksche Waard. Verder een mooi verslag over de bijen-telling in 2024. In het artikel over het jaar van de woelmuis worden de verschillen tussen de woelmuizen besproken. Dan een verslag van twee oer-HWL-ers van hun bezoek aan, voor velen een onbekend stukje Hoeksche Waard: Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen; een voor het gewone publiek niet toegankelijk, ca. 11 kilometer lang stuk natuur langs de oever van het Hollandsch Diep. Tenslotte een vaste bijdrage van HW zoemt, ditmaal over het weggeven van kroos-tegels om het herstel van de biodiversiteit te bevorderen en van Water Natuurlijk over de huidige procesbeschrijving van onze afvalwaterzuivering.

Kortom, een volle zomereditie met afwisselende onderwerpen.

Veel leesplezier en fijne zomer!

Foto voorpagina:

Geertruida Agathapolder, nabij Kuipersveer
 Piet Schram

Piet

Van de voorzitter...

Even knippen met je ogen en de zomer staat alweer voor de deur. Nou ja, de zomerse Waardzegger ligt in ieder geval in de bus! Natuurlijk weer boordevol leuke artikelen en foto's, want deze editie staat een beetje in het teken van de natuurfotografie.

Verderop in het blad vind je een verslag van de beginners cursus *Natuurfotografie*, welke dit voorjaar plaatsvond. De werkgroep Natuurfotografie is één van de goed draaiende werkgroepen van Hoekschewaards Landschap en bovendien hofleverancier voor veel van onze media-uitingen. Een selectie van de foto's van de cursisten is te bewonderen op de middenpagina van deze Waardzegger.

Een andere succesvolle cursus dit voorjaar was *Groen tuinieren*, een samenwerking tussen HWzoemt en HWL. In het najaar staan er weer minstens twee cursussen op de planning. De eerste is *De sloot in*, een cursus die zo'n tien jaar geleden voor het laatst werd gegeven en toen meer dan dertig deelnemers trok. Deze laagdrempelige cursus bestaat uit enkele theorie-avonden en een excursie — het zou zomaar weer een succes kunnen worden!

De tweede cursus is *PowerPoint maken*. Veel sprekers worstelen nog met de techniek achter het presenteren van hun vaak boeiende verhalen. Nu ook HWL het digitale tijdperk volledig heeft omarmd, is er ruimte voor verdieping in dit voor sommigen wat minder toegankelijk medium.

In 2025 heeft Hoekschewaards Landschap bovendien een eerste stap gezet in het digitaliseren van het kwartaalblad. Bij de recente contributieverhoging kregen leden de keuze: het blad op papier of alleen digitaal ontvangen. Bijna 20% van de leden heeft inmiddels gekozen voor de digitale versie. Dat is positief — niet alleen dalen de drukkosten, ook de bezorging ver-

loopt gemakkelijker en vaak voordeliger.

Hoewel we nog steeds niet van alle leden e-mailadressen hebben, wordt met ons nieuwe ledensysteem de ledenadministratie — en zelfs het betalingsverkeer — op termijn sterk vereenvoudigd. Voorlopig is het nog wel even puzzelen. Ook het verzenden van digitale nieuwsbrieven en andere uitingen wordt met het nieuwe systeem een stuk overzichtelijker.

Net als vorig jaar zijn we in het voorjaar weer begonnen met maandelijkse lezingen. Bij de lezing over de slechtvalk waren bijna honderd deelnemers aanwezig. In mei gaven boswachters van Staatsbosbeheer een inkijkje in hun biodiversiteitsbeheer — ook deze lezing werd goed bezocht en gewaardeerd, met zo'n 45 geïnteresseerden in de zaal. In juni proberen we iets nieuws: geen natuur, maar cultuur. Een molenaar vertelt ons dan alles over de molens in de Hoeksche Waard en het vak van de molenaar.

Na de zomerstop organiseren we in september een symposium over de rol van de burgerwetenschapper — tegenwoordig vaak aangeduid als *citizen scientist*. Tijdens het symposium spreken vertegenwoordigers uit de wetenschap, overheden en de wereld van citizen science. De boodschap is duidelijk: zonder citizen science redden we het niet meer.

Heb jij ideeën voor lezingen of andere activiteiten? Schroom niet om je inzichten te delen of mee te helpen bij de organisatie van lezingen, excursies of symposia. **Dit is ook jouw club!** Denk mee, doe mee en zet je in voor het welzijn van ons prachtige eiland en haar schitterende natuur.

Tijdens de beginnerscursus *Natuurfotografie* viel een jongen van tien op met meesterlijke foto's. Hij is gegrepen door de natuur in al

haar kleuren. Een jonge liefhebber, die — ook als wij er goed wel mogelijk straks niet meer zijn — de fakkel zal overnemen en opkomt voor onze natuur. Zet 'm op Pepijn.

Ja, de natuur heeft ons nodig — maar wij hebben de natuur óók nodig!

Het Hoekschewaards Landschap maakt het verschil!

Theo(dorus) Schuurmans

Inhoudsopgave

• Redactioneel	2
• Van de voorzitter	3
• In Memoriam Aad	4
• Een plant heeft familie	5
• Bijzonder dichtbij (5)	6-7
• Natuurlijk tuinieren	8-9
• Interview	10-11
• De kier helpt geen zier!	12-13
• Struinen op De Staart	14
• Cursus Natuurfotografie	15
• Foto collage cursus	16-17
• Verslag ALV	18
• Gewoon bijzonder...	19
• Herenboerderijen (5)	20-21
• Hommels tellen in 2024	22-23
• Jaar van de woelmuis (2)	24-25
• Hoogezandsche Sluis...	26-27
• HW zoemt	28
• Water Natuurlijk	29
• Prikbord en adverteerders	30
• Adverteerders	31
• Adverteerders	32

Voor in de agenda

Zaterdag 21 juni:

Vrijwilligers dag

Zaterdag 11 oktober:

Introductiedag nieuwe leden

Donderdag 6 november:

Algemene ledenvergadering

In Memoriam - Aad Bruijnzeel

1955 - 2025

Met groot verdriet, maar ook met dankbaarheid voor alles wat hij voor ons betekende, delen we het bericht van het overlijden van Aad Bruijnzeel op woensdag 12 maart 2025. Voor velen van u is dit geen nieuws meer, maar via deze Waardzegger willen we alsnog stilstaan bij zijn leven en betekenis voor onze vereniging.

Aad was sinds 2022 secretaris van onze vereniging en moest zich begin dit jaar vanwege ziekte terugtrekken. Ondanks zijn bijna zeventig jaar stond hij nog volop in het leven. Met zijn betrokkenheid, creativiteit en humor was hij een onmisbare kracht binnen ons bestuur.

Vanaf het moment dat hij binnenstapte bij Klein Profijt voelde Aad zich thuis. Hij was geen klassieke natuuronderzoeker, maar wandelde en fietste vol liefde door de Hoeksche Waard – zijn tweede thuis. Aad droomde ervan bewoners meer te betrekken bij het landschap, en bleef zich tot het laatste inzetten voor dit doel.

Of het nu ging om het bemensen een kraampje of een nieuwe wandelroute zichtbaar maken: Aad stond klaar. Maar we zullen hem vooral missen als vriend en sparring-partner – iemand met wie we konden bouwen, lachen en nieuwe wegen verkennen.

Op 20 maart namen we met velen afscheid van Aad in het Nationaal Landschap Centrum. Een echte HWL'er, een bijzonder mens en vooral: een vriend.

Hij laat een leegte achter. Maar ook een diepe indruk, en een erfenis van betrokkenheid en liefde voor Hoekschewaards Landschap en de Hoeksche Waard.

Hartelijk dank voor alle blijken van medeleven, per post of op andere wijze. Ook danken wij u voor de donaties die zijn gedaan ter nagedachtenis aan het overlijden van Aad — een wens van Aad en zijn nabestaanden. De ontvangen gelden zullen worden besteed aan een herdenkingsbankje nabij Klein Profijt.

Namens het Algemeen Bestuur

Een plant heeft ook familie...

Door: Rini Huisman (coördinator werkgroep Planten)

Op een mooie lenteavond in maart kwamen we als werkgroep bij elkaar in Klein Profijt voor mijn PowerPoint presentatie over een plantenfamilie. Voor deze avond had ik, na lang nadenken, de Teunisbloemfamilie uitgezocht, zei ik, omdat ik nog steeds veel moeite heb om de belangrijkste Teunisbloemen op naam te brengen. Daarna vertelde ik dat elke familie ingedeeld is in geslachten, dus ook de Teunisbloemfamilie.

De uitleg, die ik op de avond niet gaf, is dat wilde plantensoorten en geslachten, die veel gemeenschappelijke kenmerken hebben samen, en/of genetisch met elkaar verwant zijn, een familie vormen.

Daarna volgde een opsomming van de vijf geslachten uit deze familie: geslacht Heksenkruid, geslacht Teunisbloem, geslacht Waterlepel-tje, Waterteunisbloem en Postelein-waterlepel-tje, geslacht Wilgenroosje (de enige in het geslacht) en geslacht Basterdwederik, waaronder ook het Harig wilgenroosje valt.

Vervolgens toonde ik de algemene kenmerken van de Teunisbloemfamilie. Ik vertelde dat het kruiden of struiken zijn met bladeren die verspreid tegenover elkaar staan. Dat de vrouwelijke voortplantingsorganen (stijl met stempel) en mannelijke voortplantingsorganen (helm-draden met helmknoppen) in één bloem aanwezig zijn. Dat er 4-8 of 10 meeldraden (helm-draden plus helmknoppen) kunnen voorkomen in de bloem. Dat het vruchtbeginsel onderstandig is en dan onder de kelk- en kroonbladen zit bij alle geslachten in deze familie. Dat in het bloemhart een stijl met knotsvormige, lobbige of soms knopvormige stempel te zien is. En dat de vrucht een doosvrucht is die openspringt en dan zijn zaad verliest of een bes of droog en niet openspringt. Hier uit blijkt dat alle geslachten, die in de familie zitten, wel degelijk veel met elkaar gemeen hebben.

Ik vertelde ook dat de Teunisbloemfamilie van gematigde tot tropische gebieden voorkomt. Dat de familie ongeveer 650 soorten kruiden, struiken en bomen omvat in 17 geslachten. In de 'Heugels Flora van Nederland' staan maar 5 geslach-

ten.

Ook legde ik het verschil tussen kruiden en struiken uit. Kruiden blijven zachte, minder vertakte stengels te hebben en struiken houtachtige overvloedig vertakte stengels.

Na de algemene kenmerken waren de geslachten aan de beurt met de meeste aandacht voor de soorten die in de Hoeksche waard voorkomen. De plantennamen van de daar gevonden soorten had ik groen gemaakt. Dat is het Groot heksenkruid, een tijd geleden in de griend bij Kuipersveer, vlak bij Puttershoek, gevonden. Ook de Gestreepte-en Middelste teunisbloem zijn voor ons geen onbekenden. De eerste soort vonden we in de Oeverlanden bij Strijensas en de tweede soort in de buurt van de Heinenoordtunnel. Het postelein-waterlepel-tje, vroeger de Kleine waterteunisbloem geheten, kennen we ook. Die is op Tiengemeten een plaag geworden en moet daar verwijderd worden door vrijwilligers van Natuurmonumenten. Verschillende basterdwederik soorten zijn ook bij ons bekend: het Harig wilgenroosje en de Viltige basterdwe-

derik, de Bergbasterdwederik, de Beklierde basterdwederik en de Kantige basterdwederik.

Bij het geslacht Teunisbloem vertelde ik nog over het openen van de bloemen. Dat het gebeurt in de schemering. Het is een proces van een minuut. De bloemen bloeien 's nachts en als het betrokken is, een deel van de volgende dag. In de nacht zijn de kroonbladen lichtend geel. (Duitse naam Nachtkerze.) Ze weerkaatsen ultraviolet licht, behalve de voet, zodat het hart van de bloem voor insectenogen donker tegen de rand afsteekt. De bloemen verspreiden 's nachts een sterke, eigenaardige geur die waarschijnlijk langtongige nachtvlinders aantrekt die bestuiven. Op zonnige middagen vertonen de planten vaak alleen verlepte bloemen.

Met z'n allen losten we een plantenpuzzel op. Het waterlepel-tje werd als aquariumplant herkend. Het Wilgenroosje was toch gezien en iemand zei: "ik heb de 'Nachtkerze' in de tuin".

Het is een leerzame en gezellige avond geworden om nog een keer te herhalen.

Bijzonder dichtbij (5)

3 natuurgebieden in het midden van de Hoeksche Waard

Natuur in de Hoeksche Waard

illustraties: Merel Nelemans

Door: Chiel Visser

In 2024 en begin 2025 besteedde HWL in de rubriek 'Bijzonder dichtbij' aandacht aan de natuur in alle windrichtingen van de Hoeksche Waard. Het noorden, zuiden, oosten en westen kwamen uitgebreid aan bod. Maar we raken niet uitgepraat over de schoonheid van dit landschap en daarom nu een extra artikel! Dit keer geen natuur in de uithoeken, maar in het midden — want ook het hart van de Hoeksche Waard verdient het om in de spotlights te staan! In dit artikel lees je meer over de Negentienmorgenvliet, de Eeuwes en de Middelsluissedijk.

Negentienmorgenvliet

De Negentienmorgenvliet loopt vanaf de rijksweg A29 naar de Kreupeleweg, ten zuiden van Westmaas. De naam van deze kreek is afgeleid van een oude oppervlaktemaat. De grootte van 'een morgen' was het gebied dat destijds in een ochtend omgeploegd kon worden. Het gebied maakt deel uit van het zogenoemde Vlietproject. Dit was een omvangrijk natuurontwikkelingsproject in de Hoeksche Waard, gericht op het herstel van historische waterstructuren en het versterken van de ecologisch in landschappelijke kwaliteit van het gebied. Het waterrijke gebied is de leefomgeving voor diverse soorten libellen, zoals de viervlek en de platbuik. In de toekomst is dit mogelijk een geschikt gebied voor de otter die een opmars maakt in Nederland.

De Eeuwes

De Eeuwes (afgeleid van eeuwkant) bevindt zich aan de noordkant van de Binnenbedijkte Maas tegen de bebouwing van Mijnsheerenland en de lintbebouwing van de Maasdijk. Het omvat laaggelegen oeverlanden met veel rietvegetatie, een kade met knotbomen, struweelbosjes, kruidenrijk grasland en ruigten. In totaal is dit gebied twee hectare groot. Een eeuwkant is een historische naam, voornamelijk uit zuidhollanden, wat verwijst naar een perceelsgrens langs een eeuw. Een eeuw is een natuurlijke of gegraven watergang. De eeuwkanalen in de Hoeksche Waard zijn van groot historisch en ecologisch belang. Als je geluk hebt hoor je bij avondschemering hier de roerdomp, wat lijkt op het geluid van een scheepshoorn. De roerdomp heeft de perfecte camouflage om zich te verbergen in het riet. Hij is zelf zo overtuigd van zijn camouflage dat hij meedeint met de beweging van het riet. Er eentje zien, is dus niet altijd gemakkelijk. Op een klein eilandje in de Binnenmaas, dat bij de Eeuwes hoort, had zich een zeldzaam trilveen ontwikkeld. Daarin groeide zeldzame mos soorten. Door natuurlijke successie is het gebied nu verbost.

De Middelsluissedijk WZ

De Middelsluissedijk is een lange dijk van zo'n 10 kilometer. Het westelijke deel, dat deels door ons wordt beheerd, loopt van de A29 tot aan de Bommelskoussedijk. De vegetatiesamenstelling op deze dijk is vrijwel uniek in de Hoeksche Waard, omdat de dijk nooit intensief is gebruikt. Daardoor is de oorspronkelijke plantengroei grotendeels behouden gebleven. Veel soorten die vroeger op bijna alle dijken op het eiland te vinden waren (stroomdalflora), komen nu bijna alleen nog maar hier voor. Door verbeterd bermbeheer komen de soorten ook op andere plekken weer voor in de Hoeksche Waard, maar omdat de soorten op de Middelsluissedijk in elkaars nabijheid voorkomen, is hier sprake van een uniek ecosysteem. Unieke plantensoorten die hier voorkomen, zijn agrimonie (icoonsoort van de Hoeksche Waard), glad walstro, wilde marjolein, hegedoornzaad, kattendoorn, margriet, grote ratelaar, boerenwormkruid en knoopkruid.

Wil je bijdragen aan het behoud van natuur in de Hoeksche Waard?

Het behoud van natuur op de Middelsluissedijk, in de Eeuwes en de Negentienmorgenvliet is niet vanzelfsprekend. Deze gebieden hebben bescherming, aandacht én specifiek beheer nodig. Wil jij bijdragen aan het behoud van deze waardevolle natuur in de Hoeksche Waard? Overweeg dan een donatie, of meld je aan als vrijwilliger via beheer@hw.nl. Samen zorgen we ervoor dat het groene hart van de Hoeksche Waard blijft kloppen.

Met dit artikel sluiten we de reeks *Bijzonder dichtbij* af. Maar niet getreurd. Binnenkort starten we vanuit beheer met een gloednieuwe rubriek: *Natuurbeheer groot en klein*. Daarin brengen we het beheer van natuurgebieden én het belang van kleine, natuurlijke elementen in tuinen samen. Want natuur vind je niet alleen in het buitengebied, maar ook vlak bij huis.

DE HOEKSCH E AKKER

COÖPERATIEVE BOERDERIJ

Coöperatie De Hoeksche Akker is een initiatief van en voor burgers die samen duurzaam voedsel willen produceren. Geïnspireerd door initiatieven als de Herenboeren, werken wij aan een kleinschalige boerderij waar we in harmonie met de natuur groenten, fruit en eventueel vlees produceren – eerlijk, vers en lokaal!

Met inmiddels 100 enthousiaste gezinnen staan we te popelen om van start te gaan. We zoeken op dit moment zo'n 3 tot 4 hectare grond in de Hoeksche Waard, die we kunnen pachten of kopen. Daar willen we samen met een boer(in) een toekomstbestendige boerderij opbouwen: zonder gif of kunstmest, mét aandacht voor biodiversiteit, bodem en onze gemeenschap.

Ben jij op zoek naar een alternatief voor de anonieme supermarktketen en wil je weten waar je eten vandaan komt? Ben je op zoek naar een gemeenschap waar jij de in thuis voelt? Wil je terug naar de basis en met je 'poten in de klei'? Sluit je dan aan bij De Hoeksche Akker! Samen maken we lokale, gezonde en duurzame voedselproductie mogelijk.

Interesse? Neem contact met ons op!

E-mail: info@dehoekscheakker.nl

Mobiel: 06-22 48 43 85

Volg ons en blijf op de hoogte via onze nieuwsbrief en socials. Doe mee – de aarde dankt je!

Cursus Natuurlijk tuinieren

Door: Marianne van Kasteel

Ik kan me nog herinneren dat ik voor het eerst de term “biodiversiteit” hoorde, in 2004. Geen idee wat dat precies betekende, maar met behulp van Google werd me duidelijk wat er werd bedoeld. Inmiddels is biodiversiteit dagelijks in het nieuws. Helaas niet in positieve zin, want het is er slecht mee gesteld.

Lekker tuinieren

In 1983 ben ik in Oud-Beijerland komen wonen en hadden we voor het eerst een tuin. Hoewel mijn vader een fervent tuinier was, ben ik – niet gehinderd door enige kennis – begonnen om van een kale lap grond een aardige tuin te maken. Dit ging uiteraard met vallen en opstaan, maar al doende leert men. Na een verhuizing naar een andere woning met een grotere tuin kon ik daar ook lekker aan de slag. Inmiddels was ik er wel achter dat het belangrijk is te kijken of de planten op de juiste plek staan, houden ze van zon, of hebben ze liever een plekje in de schaduw? Van een bezoek aan een tuincentrum word ik altijd hebberig. Er is daar zoveel moois te zien! Maar het was me wel duidelijk dat het belangrijk is planten in de tuin te hebben die passen bij de bodemsoort en die goed zijn voor de biodiversiteit. Kortom: inheemse planten! Daarom heb ik dit voorjaar de cursus “Natuurlijk tuinieren” gevolgd van HWL en HW zoemt.

HW zoemt

HW zoemt is een autonome werkgroep van HWL. Een drijvende kracht achter de werkgroep is Henk de Koning, lid van HWL. Het is een samenwerkingsverband waarbij o.a. ook de gemeente Hoeksche Waard is betrokken. De meeste docenten die de cursus geven, zijn ook HWL-leden.

In een paar bijeenkomsten een volwaardig tuinier?

De cursus bestaat uit 3 avonden, een excursie op zaterdagochtend en nog een bijeenkomst op zaterdagochtend met een afsluitende lunch.

Natuurlijk ben je na 4 bijeenkomsten geen volwaardig tuinier. Wel geeft de cursus een goed inzicht in wat je zelf kunt doen om de biodiversiteit in de tuin te bevorderen, meer vogels en insecten aan te trekken, of kleine zoogdieren zoals bijvoorbeeld egels.

Heel leuk ook om te horen wat de gemeente Hoeksche Waard doet om de biodiversiteit op ons mooie eiland te bevorderen.

Bezoek aan Krukla Tuinen...

Zelf kwam ik er op de eerste avond al achter dat onze tuin op 4 punten slecht scoorde. Dat een aantal dingen beter kon, wist ik wel, maar

een tuin heb je samen en dan moet je wel eens concessies doen.

Er waren presentaties van Arjo en Nelleke van Dijk met een stappenplan om je tuin natuurvriendelijker te maken en materiaaltips. Prachtige foto's van zoogdieren van Herman de Jongh. Gert Huijzers gaf informatie over bijen en insecten in je tuin en Dick van Houwelingen, lid van de vogelwerkgroep van HWL, wist veel te vertellen over vogels in de tuin.

Uiteraard werd er ook aandacht besteed aan beheer en onderhoud. Gaëlle Cagé (HWL Terrein Beheer en Fruit@Sap) wist ons hierover veel te vertellen. Aan de orde kwamen bijvoorbeeld mulchen, maaien, composteren, plantenziekten en -plagen.

Erg enthousiast werd ik van het verhaal van Mieke Kruithof van Krukla Tuinen in Klaaswaal (<https://krukla-tuinen.nl/>). In 2023 is Mieke, samen met Tanja, gestart met een kleinschalige duurzame kwekerij. Van 18 april t/m 27 september is de kwekerij geopend op vrijdag en zaterdag.

Chiel Visser, terreinbeheerder van HWL, wist veel te vertellen over accessoires, zoals insecten- en vleermuizenhotels, vogelkasten,

voedertafels, vogelvoer, regentonnen, egeltoegang, vijver, boomspiegel en een takkenril.

Excursie-ochtend

Op zaterdag 8 maart hebben we een bezoek gebracht aan de tuin van Arjo en Nelleke van Dijk, Krukla Tuinen en de bomenhub. Zie voor meer informatie over de bomenhub: <https://meerbomen.nu/hoeksche-waard-zoemt-start-bomenhub/>

Een aantal cursisten ging blij met een mooie boom of struik naar huis. Ook dit was weer een inspirerende ochtend.

Certificaat ontvangen en nu?

Na afloop van de cursus ontvingen alle deelnemers een certificaat uit handen van Huibert Steen, wethouder voor onder andere duurzaamheid.

Sommige deelnemers hadden een nieuwe woning waar de tuin nog helemaal ingericht moest worden, anderen wilden de tuin aanpassen en hebben het vlekkenplan elke week bijgewerkt.

En ik? Ik heb bij Krukla al wat inheemse planten gekocht, zowel voor mijn eigen tuin als voor die van mijn zoon. Samen met mijn schoondochter heb ik een paar borders aangepakt. Onze jongste woont sinds kort in Utrecht en ook daar ga ik helpen met de tuin. Er komt zeker een stapelmuurtje in en uitsluitend inheemse planten. Voor mij geldt eigenlijk: ik tuinier een beetje op gevoel. Het mag best een beetje wild zijn. Komt er iets onbekends op in mijn tuin, dan krijgt het altijd het voordeel van de twijfel. Maar één ding is zeker: er bloeit en zoemt altijd iets in onze tuin en niets heerlijker dan met je handen in de aarde wroeten!

Met plezier heb ik deze cursus gevolgd. Heeft u plezier in tuinieren en wil je met inheemse planten aan de slag om de biodiversiteit in uw tuin te bevorderen? Dan is het zeker de moeite waard om volgend jaar in te schrijven voor deze cursus.

*

Van de LEDENADMINISTRATIE

Papieren of digitale Waardzegger

Met ingang van dit jaar kennen wij twee verschillende lidmaatschappen: een lidmaatschap met 4x per jaar een *papieren* Waardzegger op de deurmat en een lidmaatschap met een *digitale* Waardzegger. De contributie van deze lidmaatschappen verschilt en bedraagt € 40 per jaar met papieren Waardzegger en € 35 per jaar met digitale Waardzegger.

Na aankondiging van de komst van het digitale lidmaatschap in de wintereditie van de Waardzegger en de informerende mail, welke wij in februari verzonden, heeft bijna 20% van onze leden de keuze gemaakt om de Waardzegger voortaan digitaal te ontvangen. En daar zijn wij blij mee! Wij staan nog steeds volledig achter het op papier uitgeven van de Waardzegger, maar leden bewust laten kiezen voor papier of digitaal is een mooie stap om een duurzamere invulling te geven aan ons ledenmagazine.

Bij een lidmaatschap met digitale Waardzegger ontvang je bij het verschijnen van een nieuwe editie een mailbericht met daarin een link naar de digitale versie. Deze digitale versie is eenvoudig online door te bladeren en te lezen, dan wel te downloaden.

Liever ook digitaal?

Overstappen van papieren naar digitaal lidmaatschap kan op elk moment in het jaar, echter de wijziging in de contributie wordt doorgevoerd per het nieuwe kalenderjaar (ofwel per 1 januari 2026). Deze duurzame en voor ons kostenbesparende keuze geef je eenvoudig door via ledenadministratie@hwil.nl

Graag onder vermelding van je lidmaatschapsnummer (o.a. te vinden op het etiket van deze Waardzegger).

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL,

Martine Sagius
ledenadministratie@hwil.nl

Zachte krachten...

interview!

Een gesprek met een natuurbeschermer pur sang

Door: Theo Schuurmans

We ontmoetten elkaar aan de rand van de polder Nieuw Bonaventura, waar de wind vrij spel heeft en de kreken glinsteren in het ochtendlicht. **Dick van Houwelingen** (68), natuurman in hart en nieren, kijkt uit over het water dat zijn jeugd vormde. *“Het begon allemaal aan de slootkant,”* zegt hij. *“We woonden langs de Strijense Haven. Ik was nog maar acht, toen ik met de beroepsvisser mee mocht. Mijn fascinatie voor de natuur werd daar geboren.”*

Van fuiken lichten tot fuiken tellen

Dick wijst naar het water.

“Daar ging ik met Teun Buitendijk heen, een oude visser uit het dorp. Hij viste op paling, zoals dat toen ging: met fuiken aan stokken, verankerd met stenen. Soms zat er meer grote modderkruiper dan paling in de fuik. Teun werd daar woest van. Die kringen moesten dood, zei hij dan.”

Hij lacht zacht.

“Ironisch, hè? Nu probeer ik juist die grote modderkruiper te beschermen. De soort is zeldzaam geworden, onder druk van vervuiling, verdroging en structuurverlies van het slootmilieu. Grappig hoe je kijkt op natuur verandert met de jaren.”

Vandaag de dag doet Dick vistellingen met net zoveel toewijding als toen hij Teun vergezelde.

“Ik help onder andere bij het onderzoek naar glasalen, het inventariseren van macrofauna in sloten en natuurlijk het terugbrengen van de grote modderkruiper. Dat beest hoort hier thuis. We willen hem graag terug op de kaart zetten. Samen met andere vrijwilligers doen we dat volgens een strak protocol. Want goede data zijn essentieel voor natuurherstel.”

Een bewaker van het weidevogel bestand

Zijn inzet voor de natuur stopt niet bij het water. Sinds 1995 is Dick actief bij het Hoekschewaards Landschap (HWL), waar hij oprich-

ter is van de werkgroep weidevogels.

“In het begin hadden we achttien leden, nu zijn we met zes. Maar we doen nog steeds veel goed werk,” zegt hij. *“We monitoren nesten, beschermen eieren en proberen samen te werken met boeren die nog ruimte willen maken voor natuur op hun land. Dit in goed overleg met het agrarisch collectief, CCHW.”*

“We moeten ons open landschap koesteren!”

Hij legt uit hoe een klein hulpmiddel soms een wereld van verschil maakt.

“We beschermen nesten bij het injecteren van mest met omgekeerde aluminium schotels, die we met pinnen vastzetten op de grond. Boeren kunnen er daarna met hun machines omheen rijden, en het nest blijft heel. De eieren kunnen best een paar uur zonder ouders - ze passen hun metabolisme aan. Dat soort kennis helpt enorm.”

Toch is hij realistisch over de ontwikkelingen.

“Het gaat slecht met de weidevogels. Niet slechter dan slecht, want

dan is het al te laat. Maar we zien hier en daar lichtpuntjes. Als we boeren kunnen helpen met een aangepast beleid en voldoende rustmomenten voor het land, dan is er nog hoop. Daarom blijf ik me inzetten.”

Onderzoek, vlinders en knotwilgen

Dick is een man van cijfers én zintuigen. Hij kent het landschap op z'n duimpje, maar wil ook onderbouwen wat hij ziet. Naast vogels telt hij vlinders met behulp van een nachtvat.

“We vangen nachtvlinders met een speciale lamp en identificeren ze 's ochtends. Die informatie gaat naar de landelijke databank en onze eigen vlinderwerkgroep. Zo bouwen we aan een langjarige dataset. Daarmee kunnen we trends volgen, soorten terugvinden of juist uitstervende soorten signaleren.”

In de winter is hij te vinden bij de knotploeg.

“Knotwilgen zijn ongelooflijk belangrijk. Er leven meer dan 400 soorten planten en dieren in zo'n boom, veel meer dan in een gewone boom. Dat is biodiversiteit die je letterlijk in leven houdt. Daarom noem ik de knotwilg de mooiste boom van de Hoeksche Waard.”

Hij is betrokken bij het onderhoud van honderden wilgen in de regio. *“We doen het met een groot team vrijwilligers. Het is zwaar werk, maar het levert ook kameraadschap op. En het gevoel dat je iets achterlaat dat ertoe doet.”*

Tien jaar in het bestuur

Naast zijn veldwerk was Dick ook bestuurlijk actief.

“Vanaf ongeveer 2010 heb ik zo’n tien jaar in het algemeen bestuur van HWL gezeten, als coördinator van de biologische werkgroepen. Een mooie periode, waarin ik heb meegebouwd aan de samenwerking tussen vrijwilligersgroepen en het beleid van de vereniging.”

Hij benadrukt het belang van die brugfunctie.

“Veldkennis moet je een stem geven aan de bestuurstafel - anders gaat die verloren. Veel vrijwilligers beschikken over decennia aan ervaring. Als je die bundelt en serieus neemt, kun je als vereniging echt richting geven aan beleid én uitvoering. Het bestuur moet niet alleen besturen, maar ook luisteren en verbinden.”

Natuuronderwijs van jong tot oud

Educatie is voor Dick minstens zo belangrijk als het veldwerk.

“Ik geef lezingen, begeleid excursies en doe aan braakbalpluizen met kinderen. Dat is een fantastische manier om te leren welke dieren hier leven. Je ziet kinderen opveren als ze botjes van een muis vinden. Dat soort verwondering is goud waard.”

Voor jongeren werkt hij mee aan projecten op scholen. Voor oude-

ren verzorgt hij natuurwandelingen met verhalen.

“Jong geleerd, oud gedaan. Als mensen snappen wat hier leeft, gaan ze er ook zorgvuldiger mee om. Natuurbewustzijn groeit met kennis.”

“Als mensen snappen wat hier leeft, gaan ze er ook zorgvuldiger mee om!”

Geen Rotterdamse taferelen

Dick sluit af met een duidelijke boodschap:

“Wij willen geen Rotterdamse taferelen op ons eiland. Geen verstening, geen drukte, geen grootschalige horizonvervuiling. De Hoeksche Waard is een open natuur, inclusief agrarisch landschap. Dat is onze kracht. Die moeten we koesteren.”

Hij kijkt nog een keer uit over de kreek.

“Hier zitten herinneringen, maar ook kansen. Mits we goed blijven zorgen. Want landschap is geen

decor, het is leefgebied. Voor vogels, vissen, vlinders - maar óók voor onszelf.”

*

Over Dick

- Actief lid van Hoekschewaards Landschap sinds 1995
- Oprichter van de werkgroep weidevogels
- Werkt mee aan vistellingen, vlindermonitoring, vogelbeheer en macrofauna-inventarisaties
- Was circa 10 jaar bestuurslid van HWL als coördinator biologische werkgroepen
- Zet zich in voor natuuronderwijs, jeugdactiviteiten en lezingen
- Knot vrijwillig jaarlijks honderden wilgen
- Pleitbezorger voor behoud van het open, agrarisch-natuurlijke karakter van de Hoeksche Waard

De kier helpt geen zier!

Tekst en foto's: Martijn Verweijen

Op 16 januari 2019 ging de kier in de Haringvlietsluizen voor het eerst een beetje open. Dat was het sein voor een langdurig onderzoek naar hoe je de kier zo goed mogelijk voor vis passeerbaar kon maken zonder al te veel zout water in te laten. Men heeft met verschillende openingen op verschillende plaatsen op verschillende tijden gekeken wat de effecten waren op de verspreiding van het zout en het leven.

Het zout

Er is gekeken hoever het zout komt bij bepaalde openingen, wat er met het zout gebeurt als je de sluizen een tijdje dichthoudt en hoe lang het duurt voordat ingelaten zout weer verdwijnt uit het Haringvliet.

Hoever komt het zout? Tijdens de proeven kwam het nooit verder dan ongeveer de Spuimonding. In het westelijk deel van het Haringvliet

ligt een aantal diepe putten genummerd A t/m H. Het zoute water hoopte zich vooral op in de putten A t/m D. Nergens kwam zout water hoger dan 10 m diepte. Dat betekent dat ook tijdens de zoutverspreidingsproeven de bovenste 10 meter zoet bleef. Naast deze proeven heeft men ook gekeken wat er met het zoute water in de diepe putten gebeurt, als je de sluizen

De hefdeuren staan onregelmatig open, zijn vaak dus dicht...

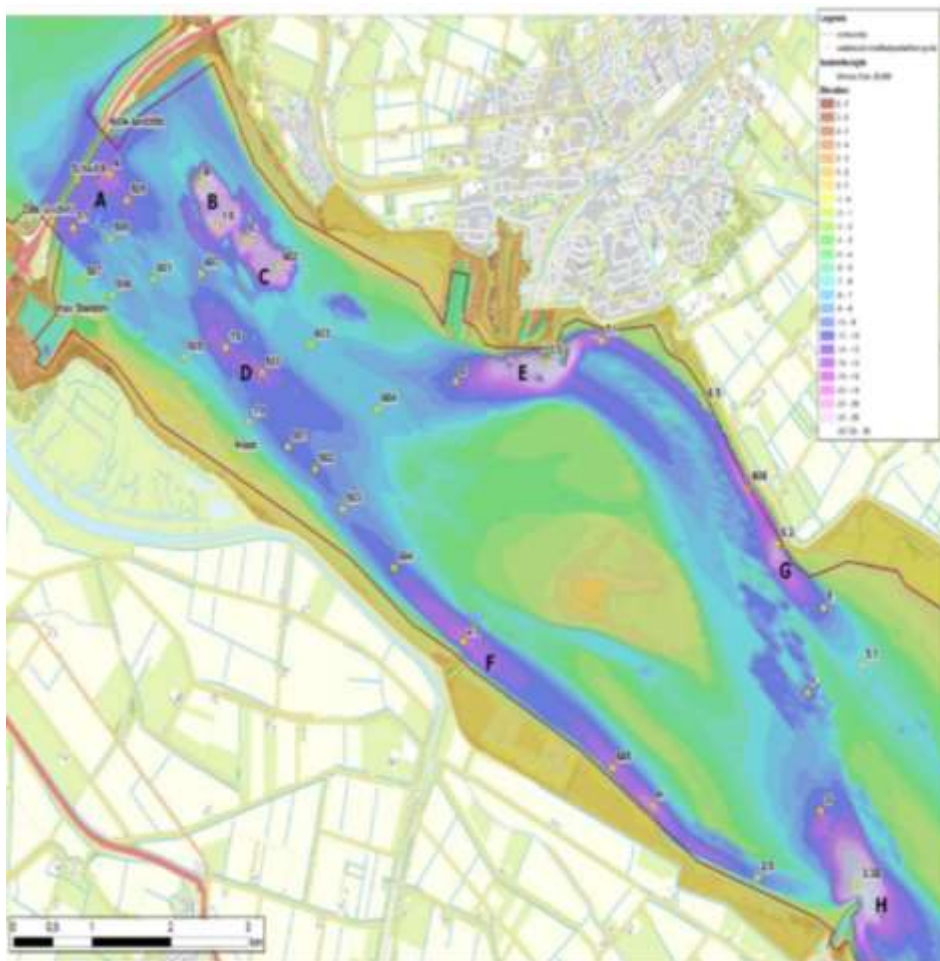
dichthoudt en het flink gaat waaien. Zou het zoute water dan gaan opwervelen? Dat was het geval, maar niet in die mate dat je zout zou kunnen proeven als je je vinger in dat opgewervelde water zou steken. Tenslotte is gekeken hoe lang het duurt voor het zoute water weer uit de putten is als je flink gaat spuien. Het zout verdween vrij snel, behalve uit de allerdiepste putten.

Het leven

We beperken ons tot vis, want daar ging het uiteindelijk om. Er is gemonitord met diverse soorten netten bij diverse soorten kieropenstellingen. Het bleek dat veel trekvis het liefst 's nachts trekken, behalve salmoniden.

Eigenlijk was dat allemaal wel bekend. Er is ook nagegaan op welke hoogte in de waterkolom visintrek plaatsvond en welke van de 17 sluizen favoriet was. Al snel bleek dat sluizen 16 en 17 (de zuidelijkste twee sluizen) het meest effectief waren. Klopt ook weer met het gegeven dat daar de diepste geul ligt en dat de vloedstroom om de koppen van de eilanden heen het zuidelijk deel van zeearmen instroomt en dat de ebstroom via noordelijke geulen gaat.

Welke vis trekt vooral in? Het is een mengeling van doortrekkende vissen, zoals zalm, fint en houting, in zeegaten verblijvende vissen zoals bot en harder, dwaalgasten als kabeljauw en in zeegaten opgroei-

Overzichtskaart van diepe putten; A, B, C en D mogen verzilten.

Bron: "Eindrapportage ecologische effecten lerend implementeren Kier op het Haringvliet en de Voordelta 2019-20-22"

Vervolg op pagina 13

Zoetwatermosselen zouden in brakwater niet kunnen leven...

Een stenen steur maakt nog geen lente...

ende vissen als haring. We komen al gauw op ruim twintig vanuit zee optrekkende soorten. Mooi, maar de waarnemingen leren dat de meeste ingetrokken vissen ook snel weer uitspoelden met de eerstvolgende eb. Dat is toch vooral te wijten aan de snelle omslag van zout-brakking water naar zoet water. Er is geen geleidelijke zoet-zoutovergang, die met eb en vloed heen en weer kan schuiven en waarin vissen kunnen acclimatiseren.

De smolts

Smolts zijn jonge zalmen. Er zijn opgekweekte smolts uitgezet op de plek waar ze van nature geboren zouden kunnen zijn. Ze zouden dan hun natuurlijke aandrang volgen en naar zee migreren. Het is echter gebleken dat maar 4,3% de

zee heeft kunnen bereiken en dan vooral ook nog via de Nieuwe Waterweg. Vermoed wordt dat de Haringvlietsluizen te kort en met te weinig schuiven open hebben gestaan voor de smolts. Voorts was de predatie op de smolts erg hoog, waarschijnlijk omdat de gekweekte exemplaren natuurlijke predatorontwijking missen.

Er moet nog veel uitgezocht worden. In 2028 zou er een protocol klaar moeten zijn. Dan hebben we echter nog lang geen dagelijks getij met een permanente zoet-zoutovergang, alleen een zo'n optimaal mogelijk werkende kier...

*

Nationale Nachtvliedernacht 2025

De nationale vlindernacht (NNVN) is door de Vlinderstichting dit jaar vastgesteld op vrijdag 22 en zaterdag 23 augustus. De HWL-werkroep Libellen houdt op vrijdag 22 augustus de NNVN.

Bent u geïnteresseerd en wilt u zo'n avond/nacht bijwonen, dan bent u tegen zonsondergang van harte uitgenodigd bij NBC Klein Profijt, Zalmpad 11, 3261 MD in Oud-Beijerland.

Het is gratis en aanmelden hoeft niet. Bij regen gaat het niet door!

Voor eventuele vragen, mail dan naar vlinders@hwil.nl.

Agatvlinder...

Bonte bessenvlinder...

Brandvlerkvlinder...

Satijnvlinder...

Foto's: Ton Schilperoord

Struinen op De Staart...

Over een klinker, een placenta en de eierstokken van de strontvlieg!

Door: Henk van Noordwijk (Werkgroep Jeugd, Oud-Beijerland)

Voorwaar een hele mond vol, maar al snel zal duidelijk worden waar dit artikeltje over gaat. “*We hebben een placenta gevonden!*”. Met deze kreet kwam een groepje kinderen aanrennen. We waren met een klas van De Klinker uit Oud-Beijerland aan het struinen op De Staart. Zo, dachten we, wat een wijsheid klinkt hier over het veld! Weten ze nu ook al een placenta (van een kalf) te herkennen? Maar een begeleidende moeder had dat zojuist uitgelegd. Dat hoefden wij dus al niet meer te doen.

Als je een verse placenta vindt, dan is het kalf niet ver weg. Dat klopte. We ontdekten al vrij snel het jonge dier. Een mooi klein bruin kalfje. Om te knuffelen. Maar dat mocht helaas niet.

Het was half april. Een mooie dinsdagochtend. Kees en ik waren met een groep de Staart opgegaan. Van tevoren hadden we de kinderen verteld: ga goed om je heen kijken, want als jullie een nieuw kalfje ontdekken, dan mogen jullie een naam voor hem of haar verzinnen. Dat zeggen we trouwens elke dinsdag en gegarandeerd dat er een paar kinderen enthousiast komen vertellen dat ze er eentje hebben gezien. Meestal blijkt het te gaan om een ouder kalf, al behoorlijk groot en van het voorgaande

jaar.

Maar nu was het prijs. Wat zeg ik: prijs? Er waren op deze dinsdag twee nieuwe Schotse Hooglanders ter wereld gekomen. Een zwarte en een bruine. Hoe gelukkig kan een klas zijn! Intussen had Esther van de Stichting ARK, die de kudde

runderen en paarden beheert, het geslacht van beide pasgeborenen vastgesteld: een stiertje (zwart) en een koekalfje. En nu maar nadenken over een mooie naam.

Na de meivakantie waren de kinderen zo ver om zich daarin te gaan verdiepen. Best lastig. Ze hadden heel wat mooie ideeën. Maar er zijn wel een paar regels. Op een dag in mei togen we naar De Klinker om de namen officieel te “onthullen”, uiteraard waren er muisen met beschuit.

En hoe heten ze? Het koetje heet AYLA en het stiertje BEER. Dus als u binnenkort op De Staart rondloopt, weet u de namen van de jongste runderen.

En dan nog even dit. Als de kinderen op De Staart rondstruinen, krijgen ze altijd een opdracht om de koeienpoep te onderzoeken, zowel de oude als de verse koeienvlaaien. Er zijn verschillen tussen oud en vers. Proeven mag. Hoeft niet. Op de verse exemplaren zitten vaak hele kuddes strontvliegen. En dan heeft een klas geluk als onze collega Marianne in de buurt is. Zij kan haarfijn vertellen wat er met de eierstokken van de strontvliegen aan de hand is. Niet iedereen wil dat weten, maar het schijnt een boeiend verhaal te zijn.

U ziet het: ons lesprogramma *Struinen op De Staart* kan niet meer stuk.

*

Ayla en haar moeder Agnes... © Iris Vermaas

Met camera in de hand, dwalend over ons land...

Verslag basiscursus Natuurfotografie

Door: Theo Schuurmans (cursist en beginnend fotograaf)

"Geachte cursisten", sprak de docent met een glimlach, die tegelijk waarschuwde en uitnodigde, "Lees vooral de handleiding van uw camera eens goed door." Een zinnetje dat zo eenvoudig lijkt, maar bij nadere beschouwing het begin markeert van een reis vol knopjes, menu's, instellingen en verborgen mogelijkheden. Voor mij betekende dat: 782 pagina's lang zwoegen door een technisch oerwoud. Een noodzakelijke martelgang, zou je haast zeggen...

Ik doe, net als zovelen, bij een nieuw apparaat vooral wat we allemaal gewend zijn te doen: aanzetten, doorklikken, een beetje frutse-len, en vooral op gevoel te werk gaan. Een soort digitale ontdekkingsreis, zonder kompas met vallen en opstaan. Maar anno nu, in het tijdperk van pixelprecisie en technische perfectie, is dat niet meer genoeg. Vroeger, zo'n zestig jaar geleden, was fotografie een magisch ambacht. Je drukte op een knopje, draaide met de hand door naar het volgende frame – acht opnamen per filmrolletje – en daarna dook je je zelf geknutselde donkere kamer in. Daar, omhuld door de geur van ontwikkelvloeistof en fixeër, hoopte je op succes. Vaak was de helft van de foto's onbruikbaar. Maar ach, het leerproces zat verpakt in elk foutje.

Mijn tweede camera kreeg ik van mijn vader – mét een losse lichtmeter, een soort toverstokje dat het licht las. Wat een vooruitgang leek dat! Nu bevat zelfs het meest eenvoudige digitale toestel functies waar een NASA-technicus een handboek bij nodig heeft. Van belichting tot ruisonderdrukking, van witbalans tot gezichtsherkenning – het zit er allemaal in. Maar waar? Tja, dáár komt die handleiding weer om de hoek kijken.

Gelukkig was er de cursus. En wat voor een! Een bont gezelschap van 23 leerlingen, gewapend met 22 verschillende camera's – van spie-

gelreflex tot compact – verzamelde zich onder de bezielende leiding van de HWL-ers *Leen de Zeeuw* en *Marjon Kunst*. Twee docenten die, als ware beeldkunstenaars en educatieve architecten, in slechts drie theorieavonden de essentie van digitale fotografie tot een helder, gestructureerd geheel wisten te kneden. En dat op een manier die zelfs een meer ervaren fotograaf als ik opnieuw liet kijken met de ogen van een beginner. Tevens begreep ik direct de zin: "Lees vooral de handleiding van uw camera eens goed door." Het behandelen van de technische details per individuele camera, met een aanbod van 22 verschillende camera's zou ondoenlijk en tijd vretend zijn geweest.

De PowerPointpresentatie, één van mijn persoonlijke stokpaardjes, was een lust voor het oog: overzichtelijk, visueel rijk en pedagogisch strak. Heldere tegenstellingen van goed versus fout, duidelijke richtlijnen en praktische voorbeelden maakten de theorie bijna tastbaar. En telkens weer die ene boodschap: zo kan het!

De groep was een kleurrijk palet van leeftijden, van de jonge knaap van tien tot de nieuwsgierige zeventiger, ieder met een eigen verhaal, een eigen blik. Geen vraag bleef onbeantwoord; geen deelnemer werd aan zijn lot overgelaten. Er werd gelachen, gediscussieerd en vooral: geleerd. Vrijblijvendheid was geen optie – althans, niet voor

wie echt het beste uit zichzelf én zijn camera wilde halen.

Elke theorieles eindigde met concrete opdrachten. Geen dromerige suggesties, maar duidelijke, doelgerichte missies: ga naar buiten, kijk met nieuwe ogen, en leg vast wat je raakt. De daaropvolgende les werden de foto's kritisch doch respectvol besproken. Wat werkte, wat kon beter, wat zou je de volgende keer anders doen? De feedback was zuiver goud. De lat lag hoog, maar altijd rechtvaardig. De drie theorieavonden werd afgesloten met één succesvolle foto-excursie in de praktijk.

Ik heb in de loop der jaren heel wat online cursussen uitgeprobeerd, maar niets – werkelijk niets – evenaarde de intensiteit, de kwaliteit én de betrokkenheid van deze cursus. Een pareltje, zo mag het gerust genoemd worden. En ja, bescheidenheid siert onze vereniging, maar laat ons dit keer onze trots niet onder stoelen of banken steken.

Want wat was uiteindelijk het doel? Om mensen te laten zien hoe wonderlijk mooi ons eiland is – de Hoeksche Waard – en om hen de tools te geven om die schoonheid op beeld vast te leggen. Camera in de hand, hart vol verwondering, ogen op scherp. Zo trekken we over het eiland, op zoek naar licht, naar lijnen, naar verhalen. En dat verhaal mag gezien worden.

Op de volgende bladzijden staat een selectie van de foto's van de leerlingen.

André

Clement

Pepijn

Mirjam

Krista

Adri

Nancy

Henk

Fred

Heleen

Foto's van cursisten
van de **Basiscursus
Natuurfotografie**
(voorjaar 2025)
door de Werkgroep
Natuurfotografie

Anna

Isolde

Elly

Erik

Yvette

Dirk

Luci

Bart

Sjoerd

Gerda

Theo

Henriëtte

Jolanda

Verslag Algemene Ledenvergadering 10 april

Door: Ruud Horijon

Minimaal eenmaal per jaar wordt een Algemene Ledenvergadering gehouden, waarin het bestuur verantwoording aflegt over het afgelopen jaar en de plannen voor het nieuwe jaar toelicht.

Op 10 april vond de Algemene Ledenvergadering plaats in het Nationaal Landschapcentrum (NLC) in Numansdorp. Inclusief het bestuur waren er 37 leden aanwezig.

• In memoriam Aad Bruijnzeel

Het recente overlijden van secretaris Aad Bruijnzeel op 12 maart was een terugkerend onderwerp tijdens de vergadering. Voorzitter Theo Schuurmans opende de avond met een warme herinnering aan de mooie en goed bezochte uitvaart in het NLC. Ook gedurende de rest van de vergadering werd vaak aan Aad gerefereerd. Hij was niet alleen secretaris, maar ook webmaster, betrokken bij de bezorging van de *Waardzegger*, de organisatie van wandelingen, educatieve activiteiten en meer. Zijn veelzijdige inzet laat een groot gat achter dat niet eenvoudig te vullen is.

• Bestuurswisselingen

Er moesten meerdere vacatures worden ingevuld. Zoals eerder aangekondigd, namen algemeen bestuursleden Henk Malta en Cobi Smit afscheid. Beiden werden door de voorzitter in de bloemen gezet.

Bloemen voor scheidend bestuurslid Henk Malta.....

Henk Malta was meer dan 30 jaar actief binnen HWL, met name binnen de werkgroep Milieu en Planologie. Hij beoordeelde talloze ruimtelijke plannen, woonde inspraakavonden bij, schreef bezwaarschriften en wist regelmatig succesvol invloed uit te oefenen ten gunste van natuur en landschap. Henk blijft namens HWL wel bestuurslid van Stichting Rietgors, actief in het agrarisch natuurbeheer in de Hoeksche Waard.

Cobi Smit hield zich binnen het bestuur met name bezig met educatie. Haar grootste wapenfeit is de organisatie van het veelgeprezen Takkenfeest tijdens het 50-jarig jubileum. De prachtige wilgenbouwsels

zijn nog altijd te bewonderen op www.hwl.nl (zoek op 'Takkenfeest') en op diverse locaties in de Hoeksche Waard.

Gelukkig kon een deel van de vacatures worden ingevuld. *Ninde Bloem*, actief binnen de educatiewerkgroep Klein Profijt, stelde zich vol enthousiasme voor als nieuw bestuurslid (zie ook het uitgebreide interview in de vorige *Waardzegger*). Daarnaast werd bekendgemaakt dat Ine Boeltjes, Manon Sterken en Yolanda ten Tije de komende periode gaan 'proefdraaien' binnen het bestuur, waarna zij besluiten of zij zich kandidaat stellen.

• Jaarverslag, financiën en statuten

Het jaarverslag over 2024 werd unaniem goedgekeurd. Penningmeester Peter Vos presenteerde de financiële stukken op heldere wijze. Hoewel er enkele vragen en semantische discussies waren, werd de financiële situatie als gezond beoordeeld. Het positief resultaat over 2024 bedroeg bijna € 35.000, waarmee de trend van forse verliezen in de afgelopen jaren is doorbroken. De vereniging en beide stichtingen (Natuurbeheer en Natuurbeschermingsprojecten) beschikken bovendien over een stevige reserve. Het begrote tekort voor 2025 kan daarmee worden opgevangen, al moeten structurele tekorten in de toekomst worden voorkomen. Naast de eerder goedgekeurde contributieverhoging wordt gekeken naar verdere besparingsmogelijkheden en naar extra inkomsten.

Ook wordt gewerkt aan nieuwe statuten voor de vereniging en beide stichtingen. De huidige statuten dateren uit de jaren '90 en zijn dringend aan vernieuwing toe. Bestuurslid Wilco Molendijk bereidt deze wijziging voor. De nieuwe statuten zullen op de volgende ALV worden voorgelegd. Volgens de huidige regels moeten dan *minimaal 50 leden* aanwezig zijn om ze te kunnen vaststellen. Een oproep dus: **komt allen!**

• Ontspanning

Na de rondvraag en sluiting was het tijd voor ontspanning. 2025 is uitgeroepen tot het jaar van de woelmuis. Daarom verzorgde Merijn van den Hoogenhoff een korte en boeiende presentatie over de diverse soorten woelmuizen in de Hoeksche Waard. De avond werd afgesloten met een gezellig samenzijn onder het genot van een drankje.

“Gewoon bijzonder, de Hoeksche Waard...”

Afm.: 30 x 20 cm

Sinds korte tijd zijn we een prachtig wandelpad rijker, n.l. het “Wandelpad IJsvogel”. Dit pad ligt in het ‘Oudeland van Strijen’ en voert vanaf de Ritselaarsdijk naar de Zuiddijk. Het is heel afwisselend met grasland, boompartijen, water en veel riet. Deze biotopen zorgen op haar beurt voor een gevarieerde flora en fauna. Bij elk bezoek word je weer verrast. Bijna altijd leuke verrassingen, maar soms ook een minder leuke. Zoals die keer in maart. Samen met een vriend liep ik op een vroege ochtend door het gebied en ons oog viel op een lichtbruin bolvormig voorwerp tussen het gras. Toen we dichterbij kwamen, zagen we tot onze verrassing dat het een dood ree betrof. Het bezorgde ons een vervelend en onbehagelijk gevoel. Jammer voor het ree, we hadden haar graag levend gezien. Gelukkig komt dat laatste ook regelmatig voor. Wat me ook aanspreekt in dit gebied, is de stilte, al wordt die soms wreed verstoord door het geluid

van de ganzen. Ik begrijp nu ook dat men vroeger op afgelegen boerderijen ganzen over het erf lieten lopen. Het zijn echte waakhonden. Wanneer je dichterbij komt, zetten ze een keel op alsof de wereld vergaat.

Tijdens wandelingen neem ik vaak een camera mee. Je moet wel wat geluk hebben wat je voor de lens krijgt. De laatste keren zat er altijd wel een tiftjaf of rietgors bij. Hun geluid is vooral in het voorjaar volop te horen, evenals dat van de rietzanger. Vooral ’s morgens vroeg ben je getuige van een uitbundig concert uit de vele keeltjes.

De aquarel is eenvoudig van opzet. Op het moment dat ik deze locatie uitkoos, stond er veel water. Tijdens de droge periode erna was het water in rap tempo verdwenen. De spiegeling van de boom heb ik dankbaar meegenomen. Vanaf het pad zie je in de verte het woonhuis van de boswachter en het voorma-

lige gemaal. Tegenwoordig doet het gemaal dienst als vogeluitkijkpost. De kleuren passen nog niet helemaal bij de zomer omdat ik de aquarel begin april gemaakt heb. Het jonge riet begon toen al tevoorschijn te komen en bomen kregen al wat meer kleur.

Doodstil ligt het daar,
reebruin en bewegingsloos.
Koud en uit de tijd.

Hoog op een rietpluim
klinkt zijn zang tussen het riet
Bach is er niets bij.

In de voorjaaron
klinkt het luidruchtig gegak.
Hoor, een rietzanger.

Jan Plaisier

“Advocatenkantoor Schep”

Historische Herenboerderijen in de Hoeksche Waard (5)

Door: Els van Gemenen

In de loop van de eeuwen hebben er in de Hoeksche Waard bijzondere boerderijen gestaan of staan er nog steeds, de zgn. hereboerderijen. Tijd om deze historische, agrarische panden eens aandacht te geven. Dit artikel is het vijfde van de reeks beschrijvingen van bijzondere hereboerderijen, welke we in de komende Waardzeggers aandacht willen geven.

Herenboerderij aan de Steenenstraat 2, gebouwd omstreeks 1800...

De voormalige herenboerderij aan de Steenenstraat 2 te Oud-Beijerland is in 1966 een Rijksmonument geworden. En als volgt beschreven:

*Herenboerderij met stads aan-
doend dwars woongedeelte van
parterre. En verdieping onder
schilddak met twee dakkapellen.
De voorgevel waarvan de kroonlijst
is gewijzigd, telt vijf vensterassen
en heeft zesspatie ruitschuiframes.
Door de formeel klassieke gevelin-
deling, symmetrische ramen t.o.v.
de centraal gelegen voordeur heeft*

dit ruime woonhuis een villa-
achtige uitstraling. Omstreeks 1800
is deze herenboerderij in opdracht
gebouwd voor Klaas Rochusz.
Schelling, o.a. boer op de hofstede
“Het Paradijs”, gemeenteraadslid
en dijkgraaf van de polder Oud-
Beijerland. Het was niet onge-
woon in die tijd dat landheren vlakbij hun
boerderij nog een fraaie heer-
schapswoning of buitenplaats lie-
ten bouwen. Bij deze herenboerde-
rij, die hoofdzakelijk is gebruikt
door de familie Schelling als rente-
niershuis hoorde ook nog een

boomgaard welke o.a. gevestigd
was tegenover de brug bij de be-
graafplaats en de huidige HBS laan
en waarvan een gedeelte beschik-
baar blijft voor de familie. Deze
gronden sloten aan bij de Hofstede
Het Paradijs waarover we vertel-
den in de Waardzegger van Herfst
2024.

Vanaf 'Het Paradijs' liepen twee
lanen in oostelijke richting. Aan het
einde van beide lanen stond een
poort. Vroeger stond eenzelfde
poort op de hoek van de Steenen-
straat en de HBS-laan. Oudere
Oud-Beijerlanders herinneren zich
nog dat een man op een paard ie-
dere avond de poorten afsloot. Zij
herinneren zich eveneens dat je
moest betalen om in “De Laningh”
te mogen wandelen. Pas in 1925
werd de Laning gemeentelijk ei-
gendom met daarin de Algemene
Begraafplaats.

Het pand heeft geen schade opge-
lopen tijdens Wereldoorlog II, maar
in deze periode wel geschiedenis
geschreven. Een onderwijzer van
de tegenover liggende HBS en die
op dat moment in het pand woonde
was n.l. vrij snel betrokken bij het
verzet van de Zinkweg en wist een
geheime ruimte aan te brengen
onder het dak, een zgn. onderduik-
kamer, wat nauwelijks zichtbaar is
en waar maar enkelen mensen van

In 1975 kreeg de historische boerderij zijn huidige bestemming, toen Advocatenkantoor Schep zich hierin vestigde...

wisten. De ingang werd geflankeerd met een ijzeren bed waar inwonende oma altijd 'ziek' in lag bij onraad. Bekend was dat Duitsers daar erg veel respect voor zieken hadden. Helaas lieten zij ook vaak hun oog vallen op grote panden. Zo kwam het dat Steenenstraat 2 tegelijkertijd inkwartiering had van Duitse soldaten en onderduikers(!), die werden begeleid naar een veilig heenkomen. In 1944 verbleef Jaap Burger, Engelandvaarder in het 2de kabinet Gerbrandy, nog in de onderduikkamer. Hij woonde in Willemsstad en is in de oorlog het Haringvliet overgezwommen. Zijn toekomst was minister van Staat in de 70-tiger jaren en formateur van het kabinet den Uyl. Het was in de laatste Oorlogswinter dat Duitse soldaten met een koe aankwamen die ze wilden slachten en bereiden.

In het achterste gedeelte van de boerderij stond een soort kachel, de warmte zou via een pijp door het plafond worden weggeleid. Hierdoor zouden onbedoeld de onderduikers die in de ruimte erboven verbleven worden vergast. De inwonende zoon van de onderwijzer die hielp om de boel in de gaten te

houden, liep snel naar de timmerman die een paar huizen verderop woonde om hem te waarschuwen. Deze stelde voor om de warmte via het raam naar buiten te leiden. En zo geschiedde. Mensen die de Duitsers hielpen, werden direct na de oorlog voor een tribunaal geleid. De timmerman die met scheve ogen tijdens dat laatste oorlogsjaar was aangekeken, moest zich verantwoorden, gelukkig waren er mensen die op de hoogte waren van de onderduikers.

In de 2de helft jaren 50 speelde ik er met een dochtertje van het gezin Visser. We bezochten samen de basisschool, maar in die tijd wist ik nog niets over de oorlog. De bijzondere verbouwing werd pas in 1979 ontdekt, toen er door de huidige eigenaar een opknapbeurt van het pand werd gerealiseerd. In de tuin staat een bord waarop valt te lezen dat het hier gaat om Advocatenkantoor Schep.

Op de website valt te lezen;

Het pand:

Schep Advocaten is gehuisvest in een pand met een Rijks monumentale status. Het voormalig herenhuis dateert uit de 18e eeuw en

maakte deel uit van het landgoed Het Paradijs. Van het landgoed rest alleen het park De Laning. Het herenhuis en aangebouwde koetshuis zijn omgebouwd tot kantoor met behoud van authentieke elementen zoals stalramen, ornamenten en balken.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog bivakkeerden Duitse soldaten in het koetshuis. Tegelijkertijd diende het herenhuis als onderduikadres en was er een geheime opslag van wapens. Tijdens de eerste verbouwing begin 1980 is een geheime kamer ontdekt waar de onderduikers, waaronder de Dordtse advocaat Jaap Burger, hun vertrek naar Engeland afwachtten.

In 1975 kreeg het pand zijn huidige bestemming. Schep Advocaten houdt ieder jaar open huis tijdens de Rijksmonumentendagen. Je bent dan van harte welkom voor een bezichtiging van dit monumentale pand.

*

Waardzegger bezorgen

Voor een aantal plaatsen in de Hoeksche Waard worden voor de Waardzegger nog (reserve) bezorgers gezocht! Interesse? Neem dan contact op met ruud.Horijon@hwl.nl.

Hommels tellen in een drijfnat 2024...

Door: Gert Huijzers

Twee parende aardhommels...

2024 is met alle neerslag een bijzonder jaar voor de natuur geworden. Eentje die menig hommelliefhebber wel eens tot een soort van wanhoop dreef, bij het uitblijven van waarnemingen van hun geliefde soorten, of voor hun tel- of beheerinspanningen die niet werden beloond.

De stemming rondom het natte 2024 was voor mij een reden om al mijn hommeltellingen over 2024 op rij te zetten en per soort te kijken hoe de hommels het in het drijfnat 2024 ten opzichte van de voorgaande jaren het eraf hebben gebracht. Alle uitkomsten en nog veel meer interessante informatie heb ik verwerkt in een rapport "Hommels tellen in een drijfnat 2024".

De start van het hommelseizoen is vroeger dan de meeste mensen misschien op het netvlies hebben, want bij een mooie dag in februari kan je de eerste hommels uit de aardhommelgroep al tegenkomen, op vroege bloeiers zoals de krokus en kerstroos (Helleborus). De aardhommel blijkt zelfs een wintergeneratie te kunnen hebben, iets wat ik recent heb ervaren met minimaal

27 waarnemingen afgelopen december en één in januari, allen op bloeiende mahonie. De reguliere periode voor de hommels is van maart tot in oktober, maar met verschillen per soort.

In het rapport wordt ook aandacht besteed aan de manier van tellen. Het is net als bij vogels tellen, dat kan je op verschillende manieren doen. Net als voor vlinders en libellen zijn er bij de Vlinderstichting in samenwerking met het EIS Kenniscentrum Insecten ook hommelmeeetnetroutes. Dat zijn vaste routes van minimaal 350 en maximaal 1000 meter, opgedeeld in secties van 50 meter, die je minimaal 1 keer per maand telt. Ik heb nu vier routes, die niet zover uit elkaar liggen, wat het gemakkelijk maakt om tellingen te combineren. Een andere mogelijkheid is om iedere hommel die je tegenkomt via een applicatie op je smartphone rechtsreeks in Waarneming.nl in te voeren, wat een goede bijdrage geeft in de inzichten in de landelijke verspreiding, maar ook goed voor eigen uitwerkingen is te gebruiken. Dit jaar ben ik in overleg met het EIS veel losse waarnemingen gaan bundelen als een 'flexroute'. Iets wat gemakkelijk te doen is door bij aanvang in de applicatie (bijv. iObs) de functie routetelling aan te zetten. Eigenlijk een flex(ibe) meetnet-

telling, die je naar eigen inzicht altijd kan herhalen en je veel inzicht kan geven in de locatie en de soorten. Januari jl. heeft Waarneming.nl de nieuwe app "Observation" geïntroduceerd.

Alle tellingen en onderzoekjes naar de hommels doe ik op Goudswaards grondgebied, voor een deel binnen de bebouwde kom, maar het meeste in de natuurgebieden, polders, op dijken en wegbermen.

Inclusief de aardhommelgroep zag ik in 2024 13 hommelsorten op Goudswaards grondgebied, met in totaal 4087 hommels, 547 minder dan in 2023, maar 134 meer dan in 2022 (zie tabel volgende pagina).

Wil je nog meer weten, hoe het jaar er uitzag per hommelsort, hoe de meetnetellingen zijn verlopen, welke bijzonderheden er per hommelsort zijn, hoe de informatie voor terreinbeheer kan worden gebruikt en nog veel meer, ga dan naar de website van HWL en zoek bij publicaties naar hommels 2024:

[Hoekschewaards Landschap - Bloemkeuze van de zandhommel](#)

*

Interesse om zelf hommels te gaan tellen? Kijk dan voor meer informatie op <https://www.bestuivers.nl/meetnethommels> en stuur bij belangstelling een bericht naar meetnethommels@naturalis.nl

Hommels - aantallen per jaar 2021-2024					
		2021	2022	2023	2024
Aardhommelgroep	Bombus cryptarum/lucorum/magnus/terrestris	*	748	683	1525
Akkerhommel	Bombus pascuorum	724	1147	1701	919
Boomhommel	Bombus hypnorum	*	73	65	48
Gewone Koekoekshommel	Bombus campestris	93	63	335	219
Grashommel	Bombus rudarius	0	1	3	3
Grote Koekoekshommel	Bombus vestalis	1	5	0	3
Moshommel	Bombus muscorum	267	533	557	193
Steenhommel	Bombus lapidarius	911	653	526	579
Tuinhommel	Bombus hortorum	41	168	121	108
Veenhommel	Bombus jonellus	6	9	0	6
Veldhommel	Bombus lucorum	1	2	2	3
Weidehommel	Bombus pratorum	31	58	65	157
Zandhommel	Bombus veteranus	490	493	576	324
totaal			3953	4634	4087
* niet alle hommels van deze soort geteld					

Mannetjes weidehommel...

Van de PENNINGMEESTER

Hartelijk dank!

In de wintereditie van de Waardzegger vroeg ik u om zo veel mogelijk voor de contributiebetaling een incassomachtiging af te geven; dit vergemakkelijkt het innen van de contributie. Veel leden hebben na mijn oproep zo'n machtiging afgegeven: hartelijk dank daarvoor!

In de vorige Waardzegger heb ik ook gezegd dat wij in maart aan de slag zouden gaan met het innen van de contributie: via incasso en via contributiemails en contributie-brieven.

Helaas hebben we dat niet gehaald. Door de overstap naar de nieuwe software voor de ledenadministratie bleek het de eerste keer tijdrovend om alle noodzakelijke acties tijdig te kunnen uitvoeren en hebben we wat vertraging opgelopen. Ik kreeg al wat ongeruste mailtjes van leden die zich afvroegen of ze misschien een bericht hadden gemist.

Maar inmiddels hebben in beginsel alle leden een bericht ontvangen, per mail of per brief, met het verzoek de contributie te voldoen, of is de contributie van de bankrekening geïncasseerd.

Mocht u geen bericht hebben ontvangen, laat u dat dan even weten? Hetzelfde geldt voor de leden die een incassomachtiging hebben afgegeven: als de contributie niet is geïnd, is er zeer waarschijnlijk iets niet helemaal goed gegaan bij de bank. Als u dat aan ons doorgeeft, kunnen we in overleg met u het probleem voor de volgende keer proberen op te lossen.

In verreweg de meeste gevallen is het allemaal wel goed gegaan. Inmiddels hebben we van veel leden dan ook de contributie ontvangen, al dan niet vergezeld van een gift. Allen hartelijk dank!

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL,

Peter Vos
Penningmeester

De wereld van de woelmuizen...

Door: Merijn van den Hoogenhoff

Eerder al schreef ik dat DE woelmuis niet bestaat en dat deze hele familie van extreem groot belang is voor heel veel dieren (als voedsel). Er lopen in Nederland vijf soorten woelmuizen rond. De ene behoorlijk talrijk, de ander zeer zeldzaam. Dat is dan ook gelijk de reden dat je elke soort op zich moet beoordelen.

Laten we beginnen met een algemeen stukje over de woelmuizen. Alle woelmuizen zijn planteneters en leven dus van planten, zaden, mossen, knollen, schors en andere plantaardig voedsel. Oké als ze de kans krijgen eten ze ook allemaal wel eens insecten, spinnetjes of wormen. Om het voornamelijk plantaardige voedsel goed te kunnen verteren, hebben deze muizen (net als koeien en schapen) plooi-kiezen. Deze kiezen werken als een soort molensteen en malen de taaie platenvezels fijn, zodat ze voor de muizen goed te verteren zijn. Ook leven deze woelmuizen allemaal onder de grond, dat maakt de familienaam "woelmuizen" ook wat duidelijker. En ze hebben min of meer dezelfde vorm. Het zijn muizen met een stompe neus, kleine ogen en oren, een niet al te lange staart en een rolronde vorm. Maar daarmee houdt de vergelijking ook wel op. Want elke soort heeft zo zijn eigen leefwijze, voorkeuren en gewoontes. Maar dan nu de verschillen.

De veldmuis - is verreweg de meest voorkomende soort in Nederland. En daarmee als voedsel voor andere dieren ook de belangrijkste soort. Deze enigszins saai zandkleurige muis, met redelijk duidelijk zichtbare oren, leeft in wegbermen, weilanden, dijken, langs akkers waar voldoende dekking is en slootkanten. Hij is een liefhebber van niet al te lang gras en het moet allemaal niet te nat voor hem. Kortom een landschap waar wij in ons land voldoende van hebben.

De aardmuis - is best moeilijk van de veldmuis te onderscheiden. Maar als je de kans krijgt hem goed te bekijken, dan zijn er wel degelijk verschillen. Zijn vacht is wat bruiner en door de haren van verschillende lengte (die ook nog eens zwarte punten hebben) maakt de aardmuis een wat ruigere indruk. Zijn oren zijn goed verstopt achter de lange haren. Ook de plek waar je hem tegenkomt, kan helpen bij de soortbepaling. Want anders dan de veldmuis houdt de aardmuis juist van een ruigere en nattere omgeving. Ze zitten in kruidenrijk land en ook

bosaanplant, bosranden, vochtige heide, moerassen en grienden.

De noordse woelmuis - deze forse woelmuis heeft een brede kop en voor een woelmuis een lange staart. Zijn oren zijn haast niet te zien. Zijn donkerbruine tot metaalgrijze vachtkleur is borstelig en ruig. Hij heeft donkere tot zwarte poten met contrasterende witte nagels. Het is een echte overlever, tenminste als het om omstandigheden in de natuur gaat. Want tegelijkertijd is het één van de meest bedreigde diersoorten van Nederland. Deze muis kan verder lopen dan welk familielid ook en zwemmen is even natuurlijk voor hem als lopen. Maar omdat hij voornamelijk alleen leeft, heeft hij veel last van de sociaal levende andere familieleden. Daarom weet hij zich nu voornamelijk te handhaven in marginale gebieden waar de andere niet kunnen overleven. En dat zijn gebieden met wisselende waterstanden, drijf-nat met moeilijke omstandigheden. Dat zijn echter ook de gebieden (schorren en slikken, overloopgebieden van rivieren e.d.) die wij

Veldmuis... © Herman de Jongh

Aardmuis... © Herman de Jongh

Noordse woelmuis... © Herman de Jongh

Rosse woelmuis...

Jaar van de woelmuis

**Zondag 29 juni
Braakbalpluizen
op Klein Profijt**

Ondergrondse woelmuis © Herman de Jong

droogleggen of reguleren. Er is heel veel over te vertellen en daarom komt er over deze soort aan het einde van "Het jaar van de woelmuis" nog een apart stuk.

De rosse woelmuis – nee niet de roze woelmuis, maar rosse. Een naam die hij te danken heeft aan de rossige/roestbruine vachtkleur. Deze soort heeft behalve dus een opvallende kleur ook nog eens behoorlijk zichtbare oren en een redelijk lange staart (inderdaad, dat heeft de noordse woelmuis ook). Deze muis houdt van bijna alle omstandigheden en heeft zich de afgelopen 30 jaar verspreid over bij-

na heel Nederland. Een plaag dus? Nee natuurlijk niet, maar een soort die zich goed weet aan te passen en heel erg heeft geprofiteerd van ons wat minder intensieve beheer. Hij leeft in kruidenrijke graslanden, bossen, bosschages en houtwallen. Deze soort is ook relatief dagactief. Als je door het bos loopt en je ziet een muis scharrelen, dan is het bijna zeker een rosse woelmuis.

De ondergrondse woelmuis – deze soort is de enige soort die niet voorkomt in de Hoeksche Waard. Hij zit niet super ver weg (Zeeuws-Vlaanderen), maar op ons eiland zit

hij niet. Zijn favoriete leefomgeving is kleinschalig cultuurlandschap, iets dat wij ook niet echt hebben. Deze zeer kleine woelmuis is tegelijk ook best wel schuw en wordt maar zeer weinig gezien of gevangen. Daar helpt zijn ondergrondse levensstijl natuurlijk ook bij. Hij heeft een bijna blauwachtige vacht en zeer kleine ogen. Het gaat in de gebieden waar hij voorkomt redelijk met hem. Hij lijkt gevoelig voor concurrentie van veldmuis, want waar de veldmuis ontbreekt kan de ondergrondse woelmuis talrijk zijn.

LinkedIn 13 mei '25

Gert Huijzers • 1e

Gepensioneerd - Gepassioneerde natuurliefhebber en fotograaf
1 w •

Wat een geluk dat de voorziening voor een waterpeilbeheersing op de Korendijkse Slikken ([Natuurmonumenten](#)) dit jaar beschikbaar is gekomen, want anders had het waarschijnlijk een groene woestijn geweest, waar de grutto, tureluur en andere weidevogels al vroegtijdig zouden vertrekken.

Afgelopen najaar is de schop in het bekende gedeelte van de Korendijkse Slikken gegaan. Over een lengte van ruim 3,5 km en breedte van 50 tot 500 meter zijn 4 compartimenten gemaakt, om het waterpeil op verschillende niveaus te kunnen regelen. Waar in het verleden gebruik werd gemaakt van in- en uitmalende Bosman molentjes is het nu een elektrische pomp die het water inpompt. Het nadeel was dat bij continue oostenwind en laagwater in Het Haringvliet er niet kon worden ingemalen en dat alles verdroogde. De waterpeilen worden nu elektronisch bewaakt, zodat erbij kan worden gepompt of bij te hoog water met behulp de nog aanwezige molentjes en overloop constructies water kan worden uitgelaten. Verder zijn veel greppels schoongemaakt, om te zorgen dat het water diep in de weilanden kan doordringen.

De compartimenten zijn bepaald op basis van hoogtekarten van het terrein en de BMP [Sovon Vogelonderzoek Nederland](#) broedvogelkarteringen in combinatie met de veldervaringen van NM-medewerkers en vrijwilligers.

Dat het werkt komt op de foto's goed tot zijn recht, alle sloten en greppels staan vol en tijdens mijn tellingen merk ik dat de spreiding van de aanwezige weidevogels veel groter is, alsof we vele jaren terug in de tijd gaan. Voor de volwassen vogels is de bodemfauna veel beter bereikbaar en voor de kuikens zijn er weer larven en mugjes via het water in de greppels. Prachtig hoe snel de vogels erop reageren en het is weer een genot om te tellen!!

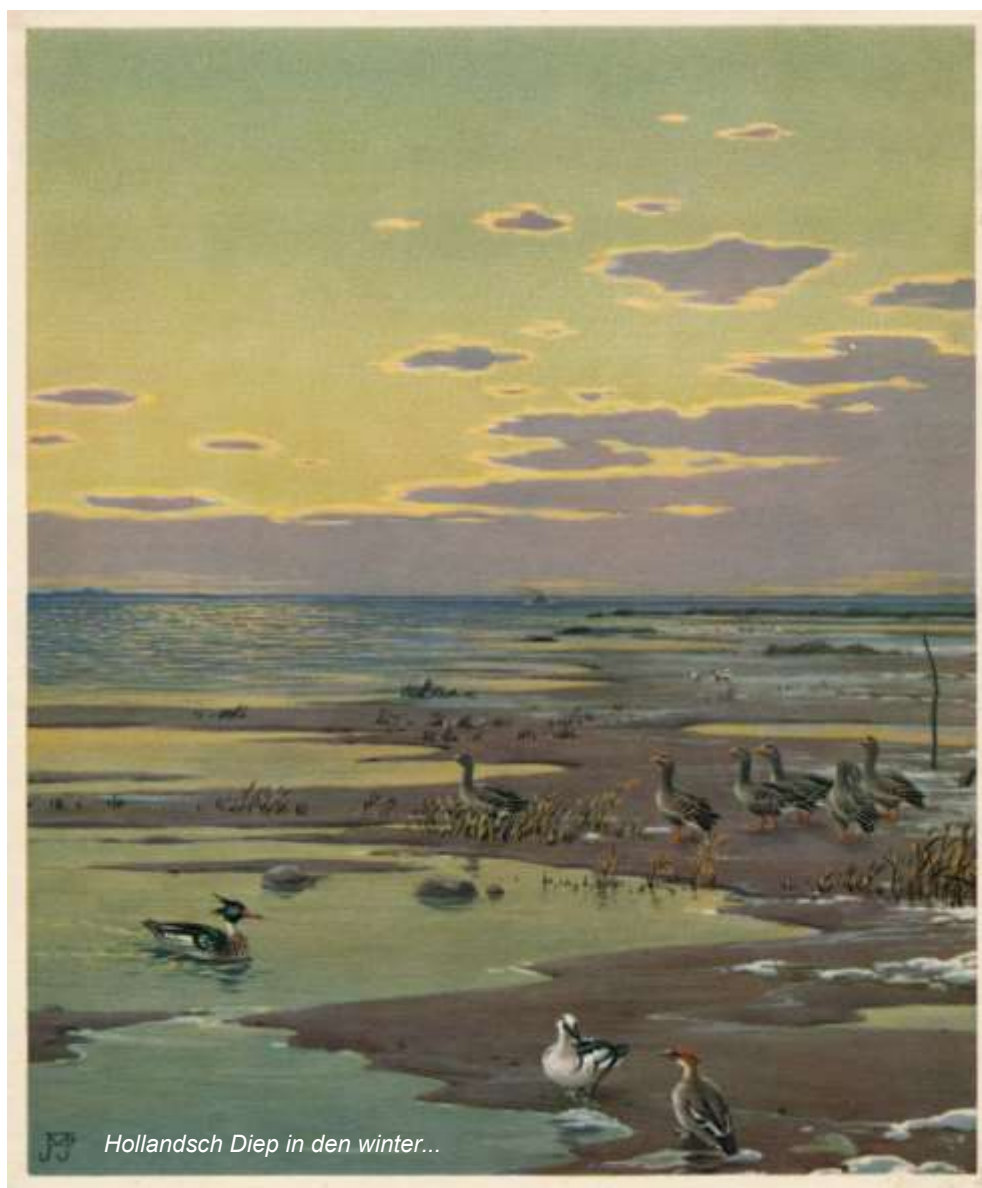
Provincie Zuid-Holland - Hoekschewaards Landschap -

Hoogezandsche Sluis...

Door: Gerard Ouweneel

Foto's: Mariannne van der Waal

Toen in 2006 de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen (ABH) stopte met landbouwactiviteiten ging het 'agrarische landgoed' open voor het publiek. Althans, aanvankelijk open. Tot dien was de ABH voor gewone stervelingen gesloten, een status waarop jachtopzieners toezagen, tot in de zeventiger jaren bijgestaan door een heuse bedrijfspolitie om overtreders naar de poort te escorteren. Dit verbod hield in dat voor Numansdorpers het Hollandsch Diep nauwelijks was te bereiken. Over een oeverlengte van elf kilometer, tussen Numansdorp en Strijensas, konden degenen die langs de oever van het Hollandsch Diep wilden gaan, daar alleen komen of via een illegale passage door de ABH of, richting Strijensas, na een doorsteek door het ongenaakbare griendcomplex van de Plaat van het Land van Essche.

Hollandsch Diep in den winter...

Dat was een hard gelag. Bewogen reporters, die eropuit waren de naar hun mening feodale trekjes van het ABH-bewind aan de kaak te stellen, brachten nadrukkelijk de alom aanwezige bordjes 'Verboden Toegang' in beeld om te onderstrepen hoe erg het wel was. Toen ik eens, bij een interview, erop wees dat de op slot zijnde ABH voor de natuur een zegen was, liet de interviewer dit statement uit zijn rapportage weg, ondanks dat die reporter er eerder blijk van gegeven had best bereid te zijn in zijn verslagen positieve natuurbeleidszaken mee te nemen. Enfin, hoezeer verslaggevers eropuit zijn de dagelijkse nieuwsbrij te kneden tot een rapportage die in hun redactioneel-ideologische kraam past, valt dagelijks te zien en/of te beluisteren. De redenering was dat het 'Verboden Toegang' beleid van kant noch wal deugde en voordelen voor natuur dus buiten beeld bleven.

Rond de eeuwwisseling en kort nadien voltrokken zich gebeurtenissen die, naar nu blijkt, elkaar hebben beïnvloed. Allereerst kregen de Hoogezandsche Gorzen hun oeververdediging, zodat na dertig jaren praten en de productie van een forse bibliotheek rapporten en gespreksverslagen het wei-

nige dat nog resteerde van de voormalige buitendijkse getijdengordel voor verdere afkalving gespaard bleef. Tussen de geconstrueerde oeverwal en het gorsrestant ontstond een wijde ondiepe lagune, een dorado voor insecten. Met het daar volop aanwezig metselslik in combinatie met de brede inviterende dakoverstekken van de opzichterswoning van Jan en Corrie van Rij op de nabije Hoogezandsche Sluis lag een droombroedbiotoop voor huiszwaluwen te wachten. Welnu, die kwamen, snel en veel. De groeicurves van de Van Rij huiszwaluwvestiging en twee landinwaarts gelegen dependances sloegen fors uit.

Het echtpaar Van Rij applaudisseerde minder enthousiast dan ik. Zo'n zeventigplus aan een woning gemetselde en bewoonde huiszwaluwnesten laten op de grond en langs vensters sporen na, ook al kijkt men ernaar via een zeer roze gekleurde vogelbeschermingsbril. 'Gerard, ik doe dit alleen voor jou, hoor', voegde Corrie mij eens toe bij het aanhoren van mijn lofzang over de glorie van haar huiszwaluwen.

Voormalige ABH-opzichterswoning...

Een volgende zomer kreeg ik te horen dat de Van Rijen de zwaluwen hadden belet nesten te metselen aan de zuidgevel, de pui die vanuit de woonkamer zicht bood op het Hollandsch Diep.... 'wij willen wél naar buiten kunnen blijven kijken!' Maar toen de contractor die namens het Waterschap het onderhoud aan het gemaaltje uitvoerde Corrie aanbood met zijn hogedrukspuit even 'de vuiligheid aan de oostgevel te verwijderen' kreeg die functionaris de wind van voren. Het

aanbod was voor mij aanleiding bij het Waterschap te informeren met wat voor instructies hun buitendienst in het veld opereerde.

In korte tijd veranderde veel. De openstelling van de voormalige ABH beoosten de Schuringse Haven moest voor de avonduren en

weekeinddagen worden teruggedraaid: er vonden teveel overlast veroorzakende incidenten plaats. Na het heengaan van Jan verhuisde Corrie een paar jaar later naar Numansdorp. De ontruiming van Jans grote werkplaats in diens achtertuin, eentje die voor wat uitmonstering en inhoud betreft deed denken aan de loodsen waaruit de 'American Pickers' veel waardevols filteren, was een reuzekarwei. Corrie verklaarde: 'Bij het uitrijden van de auto ben ik altijd benauwd dat de hele bouwval in elkaar stort.' Ook die auto, een Ford Sierra, was bejaard.

Na ontmanteling van de Dienst Landelijke Gebied kwam de opzichterswoning in handen van de Provincie, hetgeen dus ook gold voor de inmiddels roemrijke Hoogezandsche huiszwaluwkolonie. De ruim zestig jaar oude ex. ABH-opzichterswoning bleek qua ligging niet te voldoen aan de milieueisen die de intussen in de Hoogezandse Polder neergezette negen windturbines stelden. Als overheidshoeder der natuur in Zuid-Holland besepte de Provincie het niet te kunnen maken een opstal te slopen waartegen jaarlijks tot tachtig paren huiszwaluwen nesten metselen. Gelet op het magere succes elders ging de gedachte van een rijtje huiszwaluwti-

len al gauw van tafel. Toen kwam er -- torentje torentje bussekruit -- als oplossing het idee van een Natuurhuis, een onbewoonde opstal zoals er al enkele in de natie staan als onderkomen voor vleermuizen, uilen en nog andere schepsels die het niet gemakkelijk hebben. De gemeente Numansdorp vond het best gekleed staan iets te doen voor natuur en zegde medewerking toe. Er volgden perscommuniqués, toespraakjes en regionale radio-interviews.

Dat was in 2018. Nadien werd het stil. Naar verluidt had men ten gemeentehuis geïnventariseerd dat óók voor zo'n Natuurhuis een respectabel aantal vergunning vereist is. De ingetreden stilte deed vermoeden dat het dossier op weg was naar de onderste regionen van bureaulades.

Ondertussen keren de huiszwaluwen jaarlijks terug. Tot dusver in hartverwarmend aantal. En gaan de vogelwerkgroep voorzitter en ik tenminste tweemaal per zomer de balans opmaken, althans zulks proberen. Want het is een hele klus inzicht te krijgen in de gang van zaken in een omvangrijke huiszwaluwstad. Een extra bonus van onze zwaluwescapades zijn de bezoeken aan de 'tijdelijke' bewoonster Judith. En ook dat ik weer in de gezellige woonkamer van Hui-ze Van Rij aan tafel zit, zoals altijd met een oog op hetgeen er buiten passeert aan vogels. De gedachten dwalen dan gemakkelijk weg. Naar, bijvoorbeeld, een dag rond 1930 toen de kunstschilder Jan Voerman jr. de Hoogezandsche Sluis afdaalde, de kade van het toen al aanwezige landbouw-insteekhaventje langsging en vandaar het piertje op. Aan het einde installeerde Voerman zijn schildersezels om te aquarelleren. Het resultaat was 'Hollandsch Diep in den winter', de plaat die kwam te staan in het in 1938 uitgekomen Jac. P. Thijsse Verkade-album *Onze Groote Rivieren*. Zet dit album op uw bucketlist.

*

Bloeiende paden...

Door: Joost Kievit MSc

HW zoemt is een nieuw project gestart. Minder beton en meer groen helpt bij herstel van biodiversiteit. En regenwater kan makkelijker de bodem in zakken. Ook dat is nodig. De neerslag wordt vanwege klimaatverandering extremer. Er wordt gestart met het weggeven van kroostegels iedereen die een betontegel weghaalt, kan deze inruilen voor een gratis kroostegel waaruit bloemen gaan groeien

30 X 30 cm

HW zoemt is het collectief van organisaties en mensen, dat werkt aan herstel van biodiversiteit in de Hoeksche Waard. Zo'n 300 mensen maken deel uit van de vriendenkring en 20 organisaties doen mee. HW zoemt is geen zelfstandige rechtspersoon, ze werkt onder de organisatorische vleugels van HWL.

Kroostegel

Kroos groeit in sloten en waterpartijen. Massaal soms, door veel meststoffen in het water en hoge temperaturen. Dat is nadelig voor de waterkwaliteit. Door de explosieve groei van eendenkroos of kroosvaren ontstaat een dichte laag planten op het water. Het water raakt afgesloten van de lucht, er komt geen licht meer doorheen en onder de krooslaag sterft het waterleven. Door het kroos uit het water te halen, wordt dat wat schoner. Na compostering dient het als basis voor de kroostegels. Het concept is bedacht door studenten en

de kroostegels worden nu gemaakt door het bedrijf "flip the city" uit Delft.

De kroostegel vervangt een standaard stoeptegels van 30x30 centimeter. Minder beton betekent dat extreme neerslag beter de bodem in kan zakken. Het helpt dus bij de aanpak van het klimaatprobleem. Dan worden er zaadjes bijgeleverd van planten die goed zijn voor de biodiversiteit. Bijen en vlinders zijn daar weer mee geholpen. Zo snijdt het mes aan verschillende kanten. HW zoemt heeft 100 kroostegels aangeschaft en gaf deze gratis weggeven aan mensen die hun pad of terras willen vergroenen. Iedereen kon 1 kroostegel krijgen tegen inlevering van een betontegel. De betontegels worden later opgehaald door de tegeltaxi van de gemeente Hoeksche Waard. Ze tellen ook mee bij het NK tegelwippen.

Kwekerij Krukla

Het innemen van de beton tegels en de uitgifte van kroostegels vond plaats op de kwekerij van Krukla-tuinen aan de Bommelskousedijk 24b in Klaaswaal. Hier worden onbespoten tuinplanten gekweekt en rechtstreeks aan de klant verkocht. Gifvrije tuinplanten zijn belangrijk. Uit recent onderzoek bleek dat 75 % van de tuinplanten die als "insectvriendelijk" verkocht worden door gerenommeerde tuincentra in werkelijkheid giftig is voor insecten. Dat helpt de bijen en vlinders niet. Integendeel, het kan zelfs dodelijk zijn.

Krukla biedt dus met gifvrije tuinplanten een alternatief. Het ophalen van een kroostegel kon worden gecombineerd met bezichtiging van de kwekerij en het assortiment. HW zoemt vraagt hiermee aandacht voor het belang van gifvrije tuinplanten en hoopt op deze manier ook de verkoop daarvan te stimuleren. Dat is nodig, want het gaat slecht met het insectenleven. De aantallen wilde bijen, vlinders, zweefvliegen en andere insecten nemen dramatisch af. De afgelopen 30 jaar zijn we zo'n 80 % van het insectenleven kwijt geraakt.

Het project "Bloeiende paden" is mogelijk gemaakt door Groene Bondgenoten, met dank aan de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij. Groene Bondgenoten is een samenwerking van Vogelbescherming Nederland, LandschapenNL, de Natuur- en Milieufederaties, IVN Natuureducatie en SoortenNL.

Dit jaar zijn we gestart met 100 kroostegels bij wijze van proef. We hopen volgend jaar uit te kunnen breiden naar meer bloeiende paden.

Joost Kievit MSc
Nader informatie: Joost Kievit, telefoon 078 6731522, email kievitjoost@gmail.com
[Over ons - Flip the City](#)
[OVER - Krukla Tuinen](#)

Waterschap wordt duurzamer...

Door: Joost Kievit MSc

Water Natuurlijk heemraad *Anne Mollema* is in het dagelijks bestuur van het waterschap Hollandse Delta verantwoordelijk voor duurzaamheid. Een heemraad kun je vergelijken met een wethouder, maar dan bij het waterschap. Bedoeling is dat het waterschap energieneutraal wordt en circulair. Wat nu afval is, wordt dan grondstof voor nieuwe producten. Werken aan duurzaamheid en circulariteit raakt ingeburgerd bij het waterschap en dat was vroeger wel anders.

Duurzaamheid begint met het woordje “duur”, was ooit een geveleugelde uitspraak bij het waterschap. Daar begonnen ze dus niet aan. En ja, vaak gaan de kosten voor de baten. Besturen is vooruit zien en soms moet je investeren, maar dan levert duurzaam werken ook gewoon geld op. Zo zijn er bij de zuivering van afvalwater tal van mogelijkheden.

Afvalwaterzuivering

Alles wat wij door de wc en de gootsteen spoelen en het afvalwater van bedrijven komt uiteindelijk in een zuiveringsinstallatie van het waterschap terecht. Daar wordt het behandeld tot het schoon genoeg is om het te lozen op oppervlaktewater. Dat is cruciaal voor de volksgezondheid, omdat afvalwater voor de verspreiding van ernstige ziektes kan zorgen. Bij het zuiveren wordt onder andere gebruikt gemaakt van een biologisch proces. Bacteriën vreten als het ware de vervuiling op. Het water wordt schoner en er blijft zuiveringsslib over, zo'n 80.000 ton per jaar.

Een deel van dat slib wordt vergist in de vergistingsfabriek van het waterschap aan de Sluisjesdijk in Rotterdam. Dat levert groen gas op en grote gasmotoren maken daar weer elektriciteit van. Zo kan de zuivering op de zelf opgewekte stroom draaien. Dat helpt om ener-

gieneutraal te worden. Een deel van het slib moet nog worden verbrand. Dat gebeurt aan de Staart in Dordrecht. De warmte die daarbij vrij komt wordt weer benut.

De verwerking van die 80.000 ton slib kost jaarlijks ruim 10 miljoen euro en slib bestaat voor een groot deel uit water. Door dat in te dikken kan de hoeveelheid met 20.000 ton verminderd worden. Dat geeft minder transport, minder CO2 uitstoot en bespaart op de verwerkingskosten. Het vraagt wel eerst investeringen op de zuiveringsinstallatie, maar dat wordt gecombineerd met noodzakelijke vernieuwingen en andere innovaties.

De zuiveringsinstallaties worden geleidelijk aan grondstoffabrieken. Voor onder andere fosfaat, cellulose, bio plastics, warmte en energie etc. We groeien toe naar een samenleving waar afval grondstof is en opnieuw gebruikt wordt. Denken in kringlopen, circulair werken. Het waterschap speelt daarin een belangrijke rol. Afval vermijden en hergebruik wordt de teneur. In Zuid-Beijerland is recent een circulaire werf geopend.

Vergistingsfabriek aan de Sluisjesdijk...

Anne Mollema:

“Ons waterschap is continu bezig met het vernieuwen en aanpassen van wegen, watergangen en honderden objecten die we nodig hebben voor ons werk. Daar komt veel materiaal vrij dat opnieuw gebruikt kan worden. Soms in hetzelfde werk, soms elders. Op de circulaire werf wordt bruikbaar materiaal verzameld voor nieuwe toepassing en zo voorkomen dat het afval wordt. We werken hierbij ook samen met de gemeente Hoeksche Waard en het biedt een werkplek voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt.”

Meer info:

<https://www.waternatuurlijk.nl/hollandse-delta-wn/>

Joops PRIKBORD

*Klein Profijt geopend op
Elke di-vr: 10-17 uur
En za-zo: 12-17 uur*

**Deadline volgende
Waardzegger:
Zo 17 aug 2025**

HW
werkt!
Werk voor iedereen

Deze zomer genieten van een
opgeruimde schuur, garage,
zolder of caravan?

Laat mij het regelen!

Tel: 06 13193313
Mail: m.denboer@hartvoorregelen.nl

Ja..! Noteert U even..!

TAPIJT- & MEUBILAIR REINIGING

ALLES VLOT WEER SPIC & SPAN

Reiniging van tapijt en karpetten, schoonmaak van stoelen, gordijnen, enz.
Ook verhuur van schoonmaakmachines!

Mobiele Stoomcleaning M.K. Tuk

Walewegje 28 - 3291 AW - Strijen
tel 078-674 2850 / 06-511 80 985
mennotuk49@gmail.com

Boerderij Oost-Leeuwenstein
Dorpsstraat 13
3274 BB Heinenoord

't Hof van Assendelft
Hofweg 13 (ook postadres)
3274 BK Heinenoord

Tel. 0186-601535
info@museumhw.nl
www.museumhw.nl

Boerderij Oost-Leeuwenstein is
geheel rolstoeltoegankelijk.
't Hof van Assendelft gedeeltelijk,
daar is een traplift.
In beide gebouwen is een
invalidetoilet.

MUSEUM HOEKSCHE WAARD

- Tentoonstellingen
- Lezingen
- Vergaderingen
- Jubilea
- Kinderfeestje e.d.

De Hoekse Bijenkorf

**puur natuurlijke honing
uit eigen streek
koud geslingerd**

- In- en verkoop van honing
- Keurmeester
- Specialist bijenproducten
- Verhuur bijenvolken voor bestuiving

- Streek- en puurmarkten
- Verkoop van pro polis producten
- Certificaat erkend streekproduct
- Workshops
- Zwermverwijdering

Imker **FLIP WOLS** info@dehoeksebijenkorf.nl

06-21818946 Nassaulaan 140 3297BJ Puttershoek

www.dehoeksebijenkorf.nl/

QUADRAAT
QUALITY PRINTING

- Huisstijl
- Promotie
- Verpakkingen
- Presentatie, displays
- Signing
- Stickers, labels
- Direct mail
- Buitenreclame
- Bedrijfs- en winkelinrichting
- Specials op hout, metaal, kunststof

WWW.QUADRAAT.NL

Jon van der Walstraat 25 | 3381 LZ Oud-Beijerland | t 0186 61 73 33 | e info@quadraat.nl

Reints Office Solutions

Kantoorinrichting: nieuw én gebruikt meubilair
reintsoffice.nl

**FRISSE
BUREAUSTOEL**

Professionele bureaustoelreiniging en -reparaties
frissebureaustoel.nl

DOMINIKQ

Kwaliteitsstoffering voor meubilair en projecten
dominikq.nl

NewSitting

Alles-in-één-oplossing voor gezond zitten
newsitting.com

Compleet kantoorcomfort

Met onze samenwerking bundelen we onze expertise in kantoorinrichting, stoffering, ergonomie en onderhoud om uw ideale werkomgeving te creëren en te behouden.

Röntgenstraat 10/12, 3261LK Oud-Beijerland
0186-700265